

PELASTAKAA LAPSET RY:N
TUKIHENKILÖTOIMINTA OULUN SEUDULLA
YHTEISTYÖKUMPPANEIDEN KOKEMANA

Matias Kavalus
Opinnäytetyö, syksy 2014
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Kavalus, Matias. Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminta Oulun seudulla yhteistyökumppaneiden kokemana. Syksy 2014. 61 sivua, 3 liitettä. Diakoniammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisena yhteistyökumppanit pitävät Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoimintaa Oulun seudulla ja miten tukihenkilötoimintaa voisi kehittää sekä sitä, millaisena yhteistyökumppanit pitävät Pelastakaa Lapset ry:n kanssa tehtyä yhteistyötä ja miten yhteistyötä voisi kehittää.

Tutkimuksen tavoitteena oli saada lisää näyttöä ja tietoa tukihenkilötoiminnasta sekä Pelastakaa Lapset ry:n kanssa tehdystä yhteistyöstä, jotta niitä voisi kehittää tulevaisuudessa.

Tutkimus oli kvalitatiivinen eli laadullinen, ja menetelmänä siinä käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Haastattelut analysoitiin sisällönanalyysin avulla. Tutkimukseen osallistui viisi Pelastakaa Lapset ry:n yhteistyökumppania eri puolilta sosiaali- ja terveystalaa.

Tutkimustulosten mukaan tukihenkilötoiminta on yhteistyökumppaneiden mielestä erittäin tärkeää toimintaa, jota tulisi olla tarjolla nykyistä enemmän. Vaikka tukihenkilötoiminta ei vielä näy kaikkien haastateltavien työssä, on se kiinteä osa joidenkin yhteistyökumppaneiden työtä. Tulosten mukaan tukihenkilötoiminta tukee perhettä kokonaisvaltaisesti ja tukihenkilöillä on tärkeä rooli lapsen elämässä.

Tukihenkilötoiminnasta saatu palaute oli haastateltavien mukaan positiivista. Haastateltavat ehdottivat tukihenkilötoiminnan kehittämiseksi tukihenkilöiden määrän lisäämistä ja tukihenkilötoimintaan kannustamista jonkinlaisen palkitsemisen avulla. Haastateltavat olivat tyytyväisiä Pelastakaa Lapset ry:n kanssa tehtyyn yhteistyöhön. Yhteistyön kehittämiseksi ehdotettiin tukihenkilötoimintaan liittyvän tiedottamisen lisäämistä.

Jatkotutkimushaasteeksi nousi laajemman ja kokonaisvaltaisemman tutkimuksen tekeminen, jolloin myös muut toimijat, kuten asiakkaat ja tukihenkilöt pääsisivät kertomaan laajemmin kokemuksistaan tukihenkilötoiminnasta.

Avainsanat: Tukihenkilöt, ehkäisevä sosiaalityö, lastensuojelu, vapaaehtoistyö, varhainen tuki

ABSTRACT

Kavalus, Matias. Cooperation partners' experience of Save the Children's Support Person activity. Oulu, Autumn 2014. 61 pages, 3 appendices. Diaconia University of Applied Science. Degree programme in Social Services, Bachelor of Social Services

The purpose of this study was to find out how cooperation partners experience Save the Children's Support Person activity in Oulu, Finland and how Support person activity could be improved. Another purpose of the study was to find out how cooperation partners experience the co-operation with Save the Children and how the co-operation could be improved. The goal of this study was to give more evidence and information about the Support Person activity and about the co-operation with Save the Children so they could be improved in the future.

This study was qualitative and the study was carried out using a semi-structured interview as a method. The interviews were analyzed using content analysis. Five Save the Children's cooperation partners from different areas of the field of social and health care participated in the study.

According to the results the cooperation partners think that the Support person activity is very important and there should be more of it. Though the Support Person activity does not appear in every cooperation partners' work, it is firmly included in some of the cooperation partner's work. According to the results the Support Person activity supports the family comprehensively and the Support Person has an important role in the children's life. The cooperation partners experienced that the feedback of the Support Person activity was positive. The cooperation partners suggested that the amount of Support Persons should be increased and there should be more monetary or other type of encouraging for Support persons. The cooperation partners were satisfied with the co-operation with Save the Children. The cooperation partners suggested that the informing of the Support Person activity should be increased.

The challenge for further research is to produce a wider and more comprehensive study so the clients and Support Persons could tell about their own experience about Support Person activity.

Key words: support persons, preventive social work, child protection, voluntary work, early support

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	2
ABSTRACT	3
SISÄLLYS	4
1 JOHDANTO.....	6
2 MODERNIN LAPSIPERHEEN HAASTEET	8
3 LAPSIPERHEIDEN JA VANHEMMUUDEN VARHAINEN TUKEMINEN.....	11
4 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ JA SEN HAASTEET	14
5 EHKÄISEVÄ LASTENSUOJELU	16
6 PELASTAKAA LAPSET RY.....	17
7 TUKIHENKILÖTOIMINTA.....	19
7.1 Tukihenkilötoiminnan taustaa.....	19
7.2 Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminta.....	20
7.3 Aikaisempi tutkimus tukihenkilötoiminnasta.....	21
8 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITE.....	23
9 TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTO	24
10 TUTKIMUKSEN TULOKSET	26
10.1 Tukihenkilötoiminta on erittäin tärkeää.....	26
10.2 Tukihenkilötoiminta näkyy joidenkin haastateltavien työssä.....	28
10.3 Tukihenkilötoiminta vastaa monenlaisiin haasteisiin.....	30
10.4 Tukihenkilöllä on tärkeä rooli lapsen elämässä.....	33
10.5 Tukihenkilötoiminnan positiiviset vaikutukset.....	35
10.6 Tukihenkilötoiminnan tarjontaa ja mahdollisuuksia tulisi lisätä	38
10.7 Kehitysehdotukset yhteistyön parantamiseksi	41
11 JOHTOPÄÄTÖKSET	43
12 EETTISET KYSYMYKSET	44

13 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS	46
14 POHDINTA.....	48
LÄHTEET	52
LIITTEET	58
Liite 1: Haastattelukutsu.....	59
Liite 2: Suostumus tutkimukseen	60
Liite 3: Haastattelun teemat ja kysymykset.....	61

1 JOHDANTO

Tukihenkilöitä toimii sekä ehkäisevän lastensuojelun että varsinaisen lastensuojelun kentällä. Tukihenkilöt ovat pääosin vapaaehtoisia henkilöitä. Tämän vuoksi uusien tukihenkilöiden rekrytoiminen saattaa olla vaikeaa. Tukihenkilöiden tarve on monien tutkimusten mukaan lisääntynyt kovasti, eikä tarjontaa ole tarpeeksi kysyntään nähden. Pelastakaa Lapset ry:llä tukihenkilötoiminta on vasta vakiinnuttamassa asemaansa, joten tutkimusten myötä tukihenkilötoiminta saattaa saada vankemman jalansijan järjestössä. Tulevaisuudessa tukihenkilötoiminnan voisi olettaa laajenevan suuren kysynnän vuoksi, mutta myös tutkimustietoa tarvitaan laajenemisen vahvistamiseksi.

Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminta kiinnostaa minua kovasti, sillä olen itse toiminut Pelastakaa Lapset ry:n valmentamana tukihenkilönä eräälle 16-vuotiaalle pojalle noin kahden vuoden ajan, ja koen sen hyvin merkitykselliseksi toiminnaksi. Tämän vuoksi koen tärkeäksi tutkia tukihenkilötoimintaa sekä lisätä sen tunnettuutta ihmisten keskuudessa. Tutkimus vastaa omia kiinnostuksen kohteitani myös siksi, että tukihenkilötoiminta on ehkäisevää matalan kynnyksen apua ja haluan auttaa sekä tukea lapsia ja nuoria mahdollisimman varhaisessa vaiheessa sekä vapaaehtoistyön että oman tulevan ammattini kautta. Haluan olla kehittämässä tukihenkilötoimintaa sekä lisäämässä siihen liittyvää tietoutta, jotta tukihenkilötoiminta olisi mahdollisimman monien ihmisten saatavilla.

Tutkin Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminnan yhteistyökumppaneiden kokemuksia tukihenkilötoiminnasta ja sen vaikutuksista Oulun seudulla. Pyrin selvittämään myös, miten eri yhteistyökumppanit kokevat yhteistyön Pelastakaa Lapset ry:n kanssa ja sitä, onko heillä ideoita yhteistyön kehittämiseen. Keräsin aineistoa tutkimukseeni haastatteleamalla ehkäisevän lastensuojelun kentällä työskenteleviä sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisia.

Toteutin tutkimukseni yhteistyössä Pelastakaa Lapset ry:n kanssa. Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilökoordinaattori ohjasi tutkimukseni tekemistä työelämän puolelta ja sain häneltä paljon apua muun muassa haastateltavien henkilöiden etsimiseen. Haastattele-

mani henkilöt toimivat monissa eri organisaatioissa sekä ehkäisevän lastensuojelun että varsinaisen lastensuojelun kentällä.

Tutkimukseni tarjoaa käytännönläheistä tietoa tukihenkilötoiminnan vaikutuksia sellaisten ihmisten näkökulmasta, jotka ovat itse työskennelleet tuettavien perheiden parissa ja havainnoineet tukihenkilötoiminnan vaikutuksia perheeseen sekä lapsen elämään. Tämä on tärkeää siksi, että tukihenkilökoordinaattorit tai muut tukihenkilötoimintaa järjestävän tahon työntekijät eivät välttämättä kuule tukisuhteissa olevista osapuolista suhteen muodostamisen jälkeen.

Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilökoordinaattoreilla on käytössään palautelomakkeita, joiden avulla he voivat saada tietoa toiminnan vaikutuksista sekä hyvistä että huonoista puolista asiakkailta itseltään. Kokemukseni mukaan lomakkeet ovat kuitenkin hyvin suppeita, minkä vuoksi niihin ei saa kirjoitettua kovin laajaa palautetta. Lasten palautelomakkeet on optimoitu pieniä lapsia varten, minkä vuoksi ne eivät välttämättä tarjoa kattavaa kuvaa tukihenkilötoiminnan vaikutuksista isompien lasten näkökulmasta. Tutkimus voisi antaa myös hyviä työkaluja tukihenkilötoiminnan kehittämiseksi, sillä yhteistyökumppaneiden mielipiteet ja näkemykset voisivat nostaa esille heikkoudet ja vahvuudet.

Tutkimusraportin alussa tarkastelen tutkimuksen teoreettista pohjaa. Tämä käsittää katsauksen modernien lapsiperheiden haasteisiin, lapsiperheiden ja vanhemmuuden varhaiseen tukemiseen, moniammattilliseen yhteistyöhön ja sen haasteisiin sekä ehkäisevään lastensuojeluun. Lisäksi kerron Pelastakaa Lapset ry:stä ja tukihenkilötoiminnasta. Tämän jälkeen esittelen tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset sekä tutkimusmenetelmät. Seuraavaksi luon katsauksen tutkimusta raamittaviin eettisiin lähtökohtiin ja tutkimuksen luotettavuuden arviointiin. Lopuksi esittelen tutkimuksen tulokset, minkä jälkeen vedän yhteen tutkimuksen keskeisimmän annin ja tarkastelen sitä suhteessa aiempaan tietoon sekä käytännön tukihenkilötyöhön.

2 MODERNIN LAPSIPERHEEN HAASTEET

Lapsiperheiden ongelmat ovat nykyään erilaisia kuin esimerkiksi muutama vuosikymmen sitten. Ongelmia ovat lisänneet jatkuva sosiaalisten verkostojen ja ihmissuhteiden katoaminen, mikä on johtanut monia perheitä hankaliin tilanteisiin turvaverkoston ja sosiaalisen kanssakäymisen puuttuessa (Broberg & Tähtinen 2009, 154). Eräs oleellinen nykypäivän lapsiperheitä haastava ongelma on digitaalinen media ja erityisesti tietokonepelit. Salokosken (2005, 97 – 98) mukaan tietokonepelit ovat vahvasti yhteydessä lasten ja nuorten aggressiivisuuteen, itsehallinnan puutteeseen, syrjäytymiseen ja levottomuuteen. Vanhemmille tulisi suunnata perusteellista mediakasvatusta, jotta he huomasivat lasten pelaamien pelien ikärajoitukset sekä riskipelaamisen ehkäisemiseen tähtäävän rajoittamisen merkitykset. Vanhempien itsensä tulisi myös kiinnittää huomiota digitaalisen median liikkäyttöön, jotta toimintamallit eivät periytyisi lapsille ja nuorille. (Salokoski 2005, 97 – 98.)

1990-luvun laman jälkeen lapsiperheiden köyhtyminen on lisääntynyt: Vuonna 2007 köyhyysrajan alapuolella eli 150 000 lasta (Forssén, Haataja & Hakovirta 2009, 3). Salmi, Sauli ja Lammi-Taskula (2009, 78) ovat tutkineet lapsiperheiden toimeentuloa ja todenneet, että yhä useampi lapsi asuu pienituloisessa perheessä. Monilla lapsiperheillä voi olla taloudellisesti niukkaa, vaikka toinen tai molemmat vanhemmista kävisivät töissä. Tällaiset pienituloiset perheet elävät usein myös tulonsiirtojen ja palkan varassa, jolloin äkillinen muutos jompaankumpaan aiheuttaa suuria ongelmia perheen talouteen. Vuonna 2007 varsinaisen köyhyysrajan alapuolelle putosi 13 % lapsista, kun vuonna 1995 vastaava luku oli 5 %. Tämä selittyy suurelta osin tuloerojen kasvulla, vuokrien reaalisella nousulla sekä korkojen kasvamisesta johtuvalla velkaisuusasteen nousulla. (Salmi, Sauli & Lammi-Taskula 2009, 78)

Kokon (2001) mukaan Suomessa käytännössä vain pitkäaikaistyöttömät ja työttömyyskorvausten ulkopuolelle jäävät työkäiset ovat vaarassa joutua taloudellisiin vaikeuksiin, mutta työn menettäminen itsessään voi aiheuttaa kolauksen itsetuntoon. Työttömyyden aiheuttama stressi ja huoli eivät siis koske ainoastaan taloudellista vaan myös henkistä puolta, sillä työttömyys voi herkästi aiheuttaa masennusta. (Kokko 2001, 12 – 33.) Myös Törrönen ja Vornanen (2004, 162) korostavat, että koulutus ja sosioekonominen

asema ovat yhteydessä perheenjäsenten terveyteen ja hyvinvointiin. Tämän vuoksi koulutuksen puuttuminen ja sen myötä mahdollinen syrjäytyminen puhuttavat tutkijoita nykyperheiden hyvinvoinnin yhteydessä. Karvion, Moisio ja Simpuran (2009, 27) mukaan yliopisto- ja ammattikorkeakouluopinnot jäävät yhä useammin kesken. Varsinkin nuoret pojat ovat riskiryhmässä koulun keskeyttämisen suhteen.

Vanhempien parisuhdeongelmat ovat yhteydessä lasten psyykkiseen oireiluun. Erityisesti vanhempien riitely aiheuttaa vakavia oireita. Lapset kantavat helposti huolta vanhempien ristiriidoista, toimivat sovittelijoina ongelmatilanteissa, asettuvat toisen vanhemman puolelle tai vetäytyvät omiin oloihinsa riitatilanteen puhjettua. Monet vanhemmat pitävät riitelyä luonnollisena asiana jopa lasten läsnä ollessa, mutta tutkimustieto osoittaa, että lapsia pitäisi suojata riitelyltä. (Salo 2011, 115 – 117.)

Avioerot ovat lisääntyneet Suomessa viimeisen 40 vuoden aikana. Vuonna 1970 avioliitoista 6044 päättyi eroon, kun vuonna 2010 avioeroja oli 13 619 eli yli kaksinkertainen määrä (Suomen virallinen tilasto i.a.). Viime vuosina avioerot ovat olleet kuitenkin laskusuunnassa (Väestöliitto i.a.). Avioerojen taustalla on monia syitä, mutta tutkimusten mukaan niistä merkittävimpiä ovat uskottomuus, alkoholi, mielenterveysongelmat, perheväkivalta ja erilleen kasvaminen (esim. Hemminki 2010, 124; Kiiski 2011 231 – 235). Myös mielenterveysongelmien kirjo on laajentunut vakavista mielenterveydellisistä häiriöistä, kuten psykoosista ja syvästä masennuksesta, lievempiin häiriöihin, kuten ahdistuneisuuteen ja lievään masennukseen. (Hemminki 2010, 125.)

Avioeron jälkeen uuden parisuhteen löytäminen ei ole välttämättä helppoa eivätkä uudet seurustelukumppanit aina asetu saumattomasti perheen arkeen. Uuden parisuhteen muodostaminen voi olla psyykkisesti raskasta edellisen suhteen ongelmien tai vaikean eron vuoksi. Uusi parisuhde saattaa kuitenkin olla pyrkimys siirtyä takaisin kohti normaaliutta. Uuden kumppanin pitäisi kaiken lisäksi vastata perheen tarpeita esimerkiksi lapsirakkauden puolesta. Hokkasen tutkimuksen mukaan vanhemmat eivät pitäneet kovin vakavana sitä, että lapset aluksi karsastivat uutta puolisoa. Vakavampana asiana vanhemmat pitivät sitä, että uusi kumppani ei pidä perheen lapsista. (Hokkanen 2005, 167.) Murtorinne-Lahtisen (2011) mukaan myös uusioperheiden roolit voivat olla ongelmallisia. Biologiset vanhemmat voivat tuntea pääasiällisen kasvatusvastuun kuuluvan heille, eivätkä he välttämättä halua entisen puolisonsa uuden kumppanin kasvatta-

van omia lapsiaan. Murtorinne-Lahtisen tutkimuksessa mukana olleet äitipuolet halusivat kuitenkin rakentaa perhe-elämään liittyvät puitteet, kuten lasten- ja kodinhoidon, toimiviksi myös lasten osalta riippumatta siitä, kuka on varsinainen huoltaja. (Murtorinne-Lahtinen 2011, 193 - 194) Väänänen (2013) tutkimuksen mukaan uusioperheissä elävillä lapsilla oli enemmän psyykkistä oireilua kuin yksinhuoltajaperheissä ja molempien biologisten vanhempien perheissä elävillä lapsilla. Uusioperheiden lapsista 31 %:lla oli psyykkistä oireilua, kun vastaavasti yksinhuoltajaperheiden lapsista 21 % ja molempien biologisten vanhempien perheissä 13 % oireili psyykkisesti. Tulosten mukaan uusioperheissä on siis suurempi riski psyykkiseen oireiluun kuin yksinhuoltajaperheissä. (Väänänen 2013, 91 - 93.)

Yksinhuoltajuus ei siis tutkimusten valossa näytä pahimmalta mahdolliselta ratkaisulta, mutta yksinhuoltajuuteenkin liittyy omat haasteensa. Nykyään yksinhuoltajuus on Suomessa hyväksyttyä ja melko tavallista, mutta kuten edellä mainitsin, se voi olla lapsille ahdistavaa ja hankalaa. Monesti yksinhuoltajuuteen liittyy heikompi toimeentulon taso. Yhteishuoltajuus on tietysti hyvä vaihtoehto yksinhuoltajuudelle, mutta joskus erot eivät ole yksiselitteisiä ja isät tai äidit saattavat jättää perheensä, jolloin toinen vanhempi jää yksin lastensa kanssa. (Broberg & Tähtinen 2009, 154 – 158.)

Viren (2007) on tutkinut kasvatusvastuuseen ja kasvatuskumppaanuuteen liittyvää problematiikkaa, ja hänen tutkimustensa mukaan kasvatusvastuu liukuu herkästi ammattilaisten harteille. Viren toteaa, että monet tutkijat epäilevät tämän johtuvan vanhemmuuden vaativuudesta ja sosiaalisten suhteiden puuttumisesta sekä vanhempien työelämäkeskeisyydestä. (Viren 2007, 119 – 120.)

3 LAPSIPERHEIDEN JA VANHEMMUUDEN VARHAINEN TUKEMINEN

Nykyään lapsiperheille ja vanhemmille on olemassa monenlaisia varhaisia tukimuotoja. Tuki voi olla aivan tavallisista sosiaalisista suhteista muodostunuvaa tukea tai sosiaalisten verkostojen puuttuessa esimerkiksi järjestöiltä tai kunnan palveluista saatavaa tukea. Sosiaaliset verkostot voivat koostua sukulaisista, ystävistä tai muista tärkeistä ihmisistä, joiden kanssa voi viettää aikaa ja jakaa sekä ilot että surut. Erilaiset järjestöt, yhdistykset ja hankkeet tarjoavat perheille monenlaista tukea, jolloin myös ne perheet, joilta puuttuvat läheiset tukiverkostot, saavat vertaistukea tai muuta apua elämäntilanteeseensa.

Ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta on perheen vanhemmilla. Vanhemmuuden taakkaa helpottavat kasvatuskumppanuus sekä yhteistyö eri toimijoiden, kuten neuvoloiden, päiväkotien ja koulujen kanssa. Kasvatusvastuu jakaantuu siis väistämättä eri toimijoiden välille, mutta päävastuu säilyy vanhemmilla. Varhaiskasvatus ja koulu sekä muut mahdolliset toimijat ovat vain tukemassa kotikasvatusta. (Ks. Viren 2007, 119 - 120; Rätty 2012, 2 – 3.)

Neuvolapalvelut koskettavat lähes kaikkia suomalaisia perheitä. Se on maailmanlaajuisesti tarkastellen harvinaisen kattava palvelu. Neuvolan perustehtävänä on tarjota terveystarkastuksia ja terveysneuvontaa, mutta myös erilaiset ryhmät ja perhevalmennukset ovat osa neuvoloiden toimintaa. Neuvoloissa päästään lähelle perhettä pitkän työskentelyprosessin myötä, joten vaikeidenkin asioiden, kuten masennuksen ja päihteidenkäytön, käsittely on mahdollista neuvolaympäristössä. (Sosiaaliportti i.a.b.)

Lasten päivähoito on luonnollisesti yksi tavallisimmista sosiaalihuollon tukimuodoista. Päivähoito on mainittu lastensuojelulaissa osana ehkäisevää lastensuojelua. Jokaisella lapsella on subjektiivinen oikeus päivähoitoon, joten myös vähävaraisten perheiden lapset pääsevät päivähoidon piiriin ongelmitta. (Lastensuojelulaki 2007.) Päivähoidon tarkoituksena on lapsen tarpeiden huomioimisen lisäksi tukea vanhempia kasvatusasioissa, mikä edistää myös lapsen kehitystä (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 89). Monissa tutkimuksissa (esim. Poikkeus ym. 2013; Pesonen 2006) korostetaan opettajien roolia oppilaiden ongelmien ja syrjäytymisen ehkäisemisessä, vaikka opettajan pääasial-

linen tehtävä on opettaminen. Pesosen (2006) mukaan opettajan tulisi olla myös kasvat-taja, tukija, lohduttaja, riitojen sovittelija, rajojen asettaja, oppilaan kaveri, vanhempien kasvatukseen, kulttuurin tulkki ja erilaisuuden tukija. Opettajille siis kasaantuu suuri määrä odotuksia, minkä vuoksi erilaisten muiden sosiaalisten tukimuotojen tärkeyttä tulisi korostaa. (Pesosen 2006, 82 – 83.)

Koulujen koulukuraattorit ja koulupsykologit sekä muut vastaavat kouluissa toimivat ammattilaiset tarjoavat matalan kynnyksen apua ja tukea niin koulun oppilaille kuin välillisesti myös heidän vanhemmilleen. Nykyään kouluissa toimii myös sosionomeja (AMK), jotka ovat mukana ennaltaehkäisemässä oppilaiden negatiivisia kehityskulkuja. Sosionomit (AMK) työskentelevät oppilaiden kanssa muun muassa välitunneilla ja so-vittujen tapaamisten merkeissä. (Pesonen 2006, 85 – 86.)

Kotipalvelu on jäänyt 1990-luvulta lähtien hiljalleen pois perheiden arjesta, vaikka sitä on luonnehdittu arvokkaaksi ja hyväksi avuksi lapsiperheille (Pietilä-Hella 2006, 70). Kotipalvelu on myös tulkittavissa ehkäiseväksi lastensuojeluksi, vaikka sitä ei erikseen ole laissa niin määriteltä. Lastensuojelulaki velvoittaa viranomaisia tarjoamaan lapsi-perheille myös muita kunnan palveluita, jotka tukevat vanhempia lapsen hoidossa ja kasvatuksessa, vaikka perheellä ei olisi lastensuojeluasiakkuutta. (Sosiaaliportti i.a.b.) Monesti kotipalvelua tarjotaan kuitenkin vasta lastensuojeluasiakkuuden avohuollon tukitoimena (Pietilä-Hella 2006, 71). Pietilä-Hellan (2006) mukaan pienten lasten van-hemmille tarjottu kotipalvelu ja perhetyöntekijän palvelut auttaisivat vanhempia mata-lamman kynnyksen avunsaantiin, eikä perheen tarvitsisi odottaa ongelmien kasaantu-mista ja lastensuojeluasiakkuutta. Tällöin myös avun hankkimisen stigma ei pelottaisi vanhempia vaan avun hakemisesta ja vastaanottamisesta saataisiin normaalimpaa. (Pie-tilä-Hella 2006, 72 – 73.)

Ehkäisevää tukemista on myös perheen toimeentulon varmistaminen ehkäisevän toi-meentulon keinoin. Ehkäisevän toimeentulotuen tarkoitus on mahdollistaa perheelle omatoimisuus sekä ehkäistä perheen syrjäytymistä. Esimerkiksi äkillisesti rahaongel-miin joutuneet perheet voivat saada ehkäisevää toimeentulotukea. Kunta voi itse päättää ehkäisevän toimeentulotuen perusteista. (Ks. Sosiaaliportti i.a.b.; Laki toimeentulotues-ta 1997 ja 2000.)

Myös tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta kuuluvat varhaisen tuen piiriin. Tukiperhetoiminta on konkreettista tukea lapsiperheille, sillä lapset voivat mennä tukiperheen luoyhtenä viikonloppuna kuukaudessa. Tukiperheessä voi tehdä tavallisia asioita, kuten urheilla, laittaa ruokaa tai osallistua kotitöihin. Tukiperhetyö on vapaaehtoista, mutta tukiperhe saa pientä kulukorvausta lasten ylläpidosta. (Ks. Sosiaaliportti i.a.a.; Pelastakaa Lapset i.a.) Suomessa vain muutama taho tarjoaa tukiperhetoimintaa. Pääasiassa tukiperheen järjestäminen kuuluu kuntien tehtäviin (sosiaaliportti i.a.a.). Tukiperhetoiminta on suunnattu pääasiallisesti lastensuojelun avohuollon tueksi, mutta kunnat ja järjestöt tarjoavat myös ennaltaehkäisevää tukiperhetoimintaa. Ehkäisevää tukiperhetoimintaa ei kuitenkaan ole riittävästi, minkä vuoksi se ei tavoita kovin monta perhettä Suomessa. (Paavola 2010, 12.)

4 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ JA SEN HAASTEET

Nykyään perheet ovat monien edellä lueteltujen tukien ja apujen piirissä, joten myös sosiaalialan ammattilaisilta vaaditaan taitoa toimia yhteistyössä eri tahojen kanssa. Lastensuojelun kentällä sektoroituneesta järjestelmästä on hiljalleen pyritty kohti moniammatillista yhteistyötä, sillä niin asiantuntijoiden kuin perheiden näkemyksiä on haluttu tarkastella yhdessä samalta viivalta ja samanarvoisesti. Rekolan (2008, 12 – 13) mukaan moniammatillisen yhteistyön etuna on yhteisen tietämyksen syntyminen, jonka myötä yhteistyötaitojen ja yhteistyöhön tarvittavan osaamisen tietoa saadaan valjastettua paremmin käytännön työhön. (Rekola 2008, 12 – 13.)

Kihlmanin (2005, 94 – 99) mukaan moniammatillinen yhteistyö ei ole aina saumatonta ja sektoreita ylittävää, sillä ongelmia aiheuttavat salassapitoon, tiedonkulkuun, erilaiseen kieleen, ammatilliseen eriarvoisuuteen (hierarkia) ja joidenkin ammattikuntien poissaoloon liittyvät ongelmat ovat yhä hankaloittamassa yhteistyötä. Jokaisella professionilla on omat tietyt reviirinsä ja osaamisalueensa, joiden ylittämisen ja koskemattomuuden suhteen on omat kirjoittamattomat sääntönsä. Jotkut toimijat eivät aina suostu toimimaan yhteistyössä muiden kuin oman ammattikuntansa edustajien kanssa, jolloin moniammatillinen yhteistyö ei luonnollisesti voi toimia. (Kihlmanin 2005, 94 – 99.) Moniammatillinen yhteistyö on haastavaa eikä siihen välttämättä tule valmiuksia koulutuksen puolelta (Kihlman 2005, 104). Moniammatillinen yhteistyö muuttaa eri ammattilaisten työtä näkyvämmäksi, mutta samalla se voi paljastaa myös työntekijöiden neuvotomuutta ja osaamattomuutta, jolloin työntekijöiden ammatillisuus ja asiantuntijuus joutuvat muiden tarkastelun ja arvioinnin kohteeksi (Pohjola 1999, 110 – 111).

Moniammatillista yhteistyötä vaikeuttaa yleensä dialogisuuden puute, jolloin omien asioiden ja näkökulmien esittäminen tulee keskeisimmäksi prioriteetiksi, eikä kaikkien paikalla olevien näkökulmia välttämättä kuulla. Dialogi eroaa keskustelusta siten, että dialogi ei pyri konsensukseen vaan uusien näkökulmien avaamiseen, jolloin yhteinen oppiminen ja toiminta mahdollistuvat. Dialogi mahdollistaa kaikkien osallisten äänen kuulumisen, sillä dialogin pääperiaatteisiin kuuluvat kunnioitus ja kuunteleminen. (Pyhäjoki 2005, 71 – 72.)

Perheet ja ammattilaiset pitävät verkostopalavereita, joiden tarkoituksena on pyrkiä vaikuttamaan jokaisen osallisen mahdollisuuksiin edistää perheen hyvinvointia (Pyhäjoki 2005, 71 – 72). Erilaisia yhteistyöverkostoja löytyy laidasta laitaan pienistä ja tiiviistä verkostoista löyhiin sähköpostin jakelulistoihin. Kihlmanin mukaan viranomaisverkoston toimijat saattavat verkostoissa ammattikuntansa edustajina eivätkä omina itsenään, jolloin monenlaiset ongelmat voivat kärjistyä esimerkiksi salassapitoon liittyvissä asioissa. Tämä saattaa pahimmassa tapauksessa kariuttaa koko yhteistyön.

Moniammatillisuuden sijaan tulisi pyrkiä moniasiantuntijuuteen. Moniammatillisessa yhteistyössä työntekijät pidättäytyvät omien ammattikuntiansa sekä osaamisiensa rajoissa ja välttävät toisten reviireille astumista, jolloin ammattilaisten välille jää aukkoja. Moniasiantuntijuudessa työntekijät pyrkivät puolestaan häivyttämään näitä aukkoja ja työskentelemään yhdessä tasavertaisesti ja reviirittömästi. Moniasiantuntijaisessa työssä asiakkaat ovat myös tärkeinä ja tasa-arvoisina osallisina. (Kihlman 2005, 114 – 116.)

Moniammatillisen yhteistyön mahdollistuminen vaihtelee laajasti, sillä se vaatii toimintaan johdon hyväksynnän sekä riittävän tuen ja resurssoinnin (Kihlman 2005, 102). Olisi kuitenkin erityisen tärkeää moniammatillisen yhteistyön kehittämisen ja toteuttamisen kannalta tukea toimintaa organisaation johtoportaan käsien, sillä organisaation myötämielinen suhtautuminen moniammatillista yhteistyötä kohtaan helpottaa yhteistyöhön ryhtymistä. Organisaation johdon tehtävänä on edistää moniammatillisen yhteistyön kehittämistä ja tasa-arvoistamista sekä huolehtia työhön vaadittavista ajallisista ja taloudellisista resursseista. (Rekola 2008, 17)

5 EHKÄISEVÄ LASTENSUOJELU

Ehkäisevä lastensuojelu sijoittuu lain mukaan lastensuojeluasiakkuutta edeltäväksi lastensuojelun muodoksi. Ehkäisevän lastensuojelun tarkoituksena on myös vähentää varsinaisen lastensuojelun tarvetta. Ehkäisevä lastensuojelu on kirjattu nykyiseen lastensuojelulakiin, minkä myötä sen asema lastensuojelun kentällä on hiljalleen vahvistunut. Ehkäisevän lastensuojelun avulla voidaan puuttua perheen ongelmiin jo varhaisessa vaiheessa, mikä voi itsessään ehkäistä varsinaisen lastensuojeluasiakkuuden syntymisen. Mikäli perheessä kuitenkin ilmenee vakavampia ongelmia, on ammattilaisen lain mukaan tehtävä lastensuojeluilmoitus. (Ks. Sosiaaliportti i.a.a.; Lastensuojelulaki 2007.)

Ehkäisevää lastensuojelua toteutetaan muun muassa äitiys- ja lastenneuvolassa, terveydenhuollossa, kouluissa ja päivähoidossa. Esimerkiksi kouluissa on monenlaisia toimintoja, jotka tähtäävät ehkäisevään työhön korjaavan työn sijasta. Tutkimusten valossa ehkäisevä työ on arvokasta työtä kouluissa sekä oppilaiden että opettajien kannalta (esim. Ahtola 2012, 54). Edellä mainituissa paikoissa ehkäisevä työ kohdistuu lähinnä lapsiin ja nuoriin. Kuitenkin myös aikuisten auttamisen voi käsittää kuuluvan ehkäisevän lastensuojelun piiriin, koska esimerkiksi mielenterveys- ja päihdepalveluissa arvioidaan myös lasten ja koko perheen tilannetta. (Sosiaali- ja terveysministeriö i.a.) Lasten oman hyvinvoinnin taustalla on koko perheen hyvinvointi. Perhe tarjoaa lapselle tärkeimmät kasvuolosuhteet ja kasvuympäristön. (Törrönen & Vornanen 2004, 159 – 165.)

Ehkäisevän lastensuojelun pääperiaate on turvata hyvä lapsuus kaikille lapsille. Ehkäisevä lastensuojelu pyrkii ehkäisemään lasten huono-osaisuutta, syrjäytymistä, lasten kaltoinkohtelua ja hyväksikäyttöä. Ehkäisevän lastensuojelun piiriin kuuluvat käytännössä kaikki lapset, mutta vain osa tulee varsinaisten toimenpiteiden piiriin. Onnistuessaan ehkäisevä lastensuojelu estää tai pysäyttää negatiivisen kehityskulun kokonaan, jolloin varsinaisten lastensuojelutoimenpiteiden ja lastensuojeluasiakkuuden ei tarvitse tulla mukaan kuvioon. (Törrönen & Vornanen 2004, 154 – 155.)

6 PELASTAKAA LAPSET RY

Pelastakaa Lapset ry on voittoa tavoittelematon, uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumaton järjestö, jonka tehtävänä on parantaa lasten hyvinvointia ympäri maailmaa. Suomen Pelastakaa Lapset ry koostuu neljästä yksiköstä, joita ovat lastensuojelupalvelut, kansalaistoiminta, kansainväliset ohjelmat sekä hallinto ja talous. (Pelastakaa Lapset ry 2012, 1; Pelastakaa Lapset ry i.a.c.)

Suomen Pelastakaa Lapset ry:n varsinainen tarina alkoi vuonna 1922, jolloin Ester Ståhlberg oli mukana perustamassa Koteja Kodittomille Lapsille - yhdistystä. (Kauppi & Rantanen 1997, 21 – 28). Yhdistys toimi Tanskasta rantautuneiden kotikasvatuskäsitysten mukaisesti. 1930-luvulla Koteja Kodittomille Lapsille – yhdistys oli mukana perustamassa Raha-automaattiyhdistystä, joka on nykyään tukemassa Pelastakaa Lapset ry:n toimintaa. 1940-luvulla yhdistyksen nimi muutettiin muotoon Pelastakaa Lapset ry – Rädda Barnen rf. 1950–1980-lukujen aikana adoptio- ja kummilapsitoiminta vahvistivat asemaansa Pelastakaa Lapset ry:n toiminnassa. Vasta 1990-luvulla Suomen Pelastakaa Lapset ry liittyi kansainväliseen liikkeeseen. (Pelastakaa Lapset ry i.a.b.)

Pelastakaa Lapset ry sijoittuu lastensuojelussa sekä ehkäisevälle puolelle että varsinaiselle lastensuojelun puolelle. Ehkäisevällä puolella pyritään ehkäisemään lastensuojeluasiakkuuden syntyminen, mutta mikäli asiakkuus syntyy, Pelastakaa Lapset ry on mukana järjestämässä avohuollon tukitoimia sekä tekemässä kiireellisiä sijoituksia ja huostaanottoja. (Pelastakaa Lapset ry i.a.d.) Pelastakaa Lapset ry tarjoaa myös sekä kotimaisia että ulkomaisia adoptiopalveluita. Pelastakaa Lapset ry:n tehtävänä on kartoittaa adoptiota suunnittelevien vanhempien perhetilanteita sekä valmentaa ja neuvoa heitä adoptioasioissa. Pelastakaa Lapset ry antaa myös lausuntoja ja kannanottoja julkisuuteen esimerkiksi traagisten tapahtumien, kuten koulusurmien tai luonnonkatastrofien yhteydessä. (Pelastakaa Lapset ry i.a.d.)

Pelastakaa Lapset ry:n paikallisyhdistykset ovat vapaaehtoistoiminnalla ylläpidettyjä yhdistyksiä, jotka tukevat Pelastakaa Lapset ry:n toimintaa. Paikallisyhdistykset ovat mukana monenlaisessa toiminnassa, sillä he ovat yleensä esillä erilaisissa tapahtumissa esimerkiksi varainhankinnan tai tunnettuuden lisäämisen merkeissä. (Pelastakaa Lapset

ry i.a.a.) Pelastkaa Lapset ry:n Oulun paikallisyhdistys toteuttaa erilaisia toiminnallisia tapahtumia Villa Hannalassa sekä Lomakoti Onnelassa. Oulun paikallisyhdistys osallistuu vuosittain myös Mahdollisuuksien torille. Eräs paikallisyhdistyksen vapaaehtoistoiminnan muoto on Eväitä Elämälle-ohjelma, jonka tarkoituksena on tukea vähävaraisia lapsia ja nuoria opiskelumateriaalien tai harrastuskulujen kustannusten kanssa. (Pelastkaa Lapset ry i.a.a.)

7 TUKIHENKILÖTOIMINTA

Tukihenkilöitä toimii sekä ehkäisevän lastensuojelun että varsinaisen lastensuojelun puolella. Myös yksityinen sektori on lähtenyt mukaan Tukihenkilötoiminnan järjestämiseen järjestöjen ja kuntien ohella. Yksityisten palveltuottajien tarkoituksena on tuottaa ammatillisia avohuollon tukihenkilöitä. Silti toiminta on edelleen pääosin vapaaehtoistyötä. (Moilanen 2011, 280) Sen kohderyhmänä ovat modernit lapsiperheet, joilla on monenlaisia haasteita elämässä. Tukihenkilötoiminnan tarkoituksena on tukea vanhempia arjen keskellä.

7.1 Tukihenkilötoiminnan taustaa

Tukihenkilötoimintaa on ollut lastensuojelun alueella jo 1970-luvulta lähtien. Sen alkuperäinen idea on ollut luoda parempia vuorovaikutussuhteita lastensuojelunasiakkaiden ja vapaaehtoistyöntekijöiden välille. Tukihenkilöt ovat alunperin olleet julkisen sektorin valmentamia vapaaehtoisia. Tukihenkilötoiminnan ja muiden vastaavien avohuollollisten tukitoimien oli määrä korvata lastensuojelun sijoituksia (Moilanen 2011, 280).

1970-luvulla tukihenkilötoiminta korvasi myös vanhaa vuonna 1936 lastensuojelulakiin kirjattua suojeluvalvontaa, jonka kontrollipainotteisuuden ei nähty toimivan uusien sosiaalihuollon periaatteiden mukaisesti. Suojeluvalvontaa toteutti henkilökohtainen valvoja (Moilanen 2011, 279 – 281). Vuonna 1983 lastensuojelulain muutoksen myötä tukihenkilötoiminta vahvistui ja tukihenkilötoiminnasta tuli lainsäädännön puitteissa kiinteä osa avohuollon tukitoimia (Korhonen 2005, 11). Tuomikosken (2009) tutkimuksen mukaan myös varsinaisen lastensuojelun sisällä oleva tukihenkilötoiminta jakaantuu vielä ehkäisevään ja korjaavaan tukihenkilötoimintaan. Ensin mainittu on pääosin vapaaehtoistoimintaa ja jälkimmäinen taas ammatillista tukihenkilötoimintaa. (Tuomikoski 2009, 65.)

Tukihenkilöt toimivat henkilökohtaisen tukiverkoston sekä julkisen ammattiavun väli-maastossa. Tukihenkilöt tarjoavat neutraaleista lähtökohdista turvallisen aikuiskontaktin lapselle tai nuorelle, joten hänen tehtäviinsä kuuluu niin rajojen asettaminen kuin myös

rakkauden antaminen. (Korhonen 2005, 8 – 9). Tukihenkilöiltä ei vaadita varsinaista ammatillista osaamista, sillä tukihenkilönä toimitaan omista lähtökohdista ja oman persoonan turvin. Tukihenkilöiltä edellytetään kuitenkin jämäkkyyttä ja omien rajojen tuntemista, jotta tukisuhde ei kasvaisi tukihenkilölle taakaksi. (Korhonen 2005, 18 & 39 – 41.)

7.2 Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminta

Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminta on lähtöisin vuosina 1998 - 2001 Pohjois-Karjalassa toimineesta EPPU-projektista, joka laajeni Turun kautta hiljalleen myös muualle Suomeen. Nykyään Pelastakaa Lapset ry tarjoaa tukihenkilötoimintaa jokaisessa Suomen aluetoimistossa. (Pelastakaa Lapset 2011, 2.)

Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminta on ammatillisesti ohjattua vapaaehtoistoimintaa, jonka tavoitteena on tukea lapsia ja lapsiperheitä arjen keskellä. Tukihenkilöiden roolit perheissä vaihtelevat paljon sekä perhetilanteiden että tukihenkilön omien kiinnostusten mukaan. Tukihenkilö voi auttaa lastenhoidossa, perheen normaalin arjen pyörittämisessä, keskusteluapuna tai lasten harrastuskaverina. Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminta kuuluu ehkäisevän lastensuojelun piiriin, eikä yhdistys tarjoa tällä hetkellä lastensuojelun tukihenkilöpalveluita. (Pelastakaa Lapset i.a.)

Pelastakaa Lapset ry valmentaa kaikki tukihenkilöt joko henkilökohtaisesti tai ryhmävalmennuksessa. Valmennuksessa käydään läpi tukihenkilötoimintaan liittyvää teoria-tietoa sekä käytännön asioita, joita voi tulla tukisuhteen aikana vastaan (Pelastakaa Lapset i.a.). Tukihenkilötoiminnan yleisiin periaatteisiin kuuluu, että valmennuksen jälkeen tukihenkilöt saavat ehdotuksen kiinnostuksiaan ja auttamisenhaluaan vastaavista perheistä, joista he voivat valita itselleen sopivan lapsen tai perheen (Korhonen 2005, 20).

7.3 Aikaisempi tutkimus tukihenkilötoiminnasta

Ehkäisevän lastensuojelun tukihenkilötoiminta on melko uutta toimintaa, minkä vuoksi siitä ei ole vielä tehty paljoa tutkimusta. Tukihenkilötoimintaan liittyvä tutkimus on käsitellyt pääasiassa tukihenkilöiden ja heidän tukemiensa lasten tai perheiden kokemuksia tukihenkilötoiminnasta. Ehkäisevä tukihenkilötoiminta ei ole myöskään levinnyt laajasti ihmisten tietoisuuteen, koska sitä tarjoaa vain hyvin harva taho Suomessa (Sosiiaaliportti i.a.b.). Tukihenkilötoiminta on tavallisimmin lastensuojelun tukimuoto, mutta Pelastakaa Lapset tarjoaa sitä ainoastaan ehkäisevän lastensuojelun puolella. (Pelastakaa Lapset 2012, 13.)

Lastensuojelun tukihenkilötoimintaa on tutkittu jo jonkin verran, joten sen puolen tutkimusta olisi suhteellisen helppoa vahvistaa ja vertailla uusien tutkimusten myötä. Oman aiheeni kannalta oleellisia tutkimuksia löytyi kuitenkin vain kaksi. Näistä toinen oli ammattikorkeakoulun opinnäytetyö ja toinen yliopiston pro-gradu tutkielma. Näissä tutkimuksissa on haastateltu lastentarhanopettajia ja sosiaalityöntekijöitä, joista jälkimmäisiä löytyi myös omasta haastatteluotannastani. Tutkimusten tulokset olivat hyvin samantyyppisiä keskenään, sillä molemmissa tutkimuksissa haastatellut sosiaalityöntekijät (ja lastentarhanopettajat) näkivät tukihenkilötoiminnan olevan hyvin merkittävää ja tärkeää toimintaa. (Kainulainen & Lähdetkorpi 2013, 74 - 79; Tuomikanta 2009, 41 - 65.)

Paavola ym (2010, 15) tutkimuksen mukaan tukihenkilöistä on muiden palveluiden ohella suuri pula. Kyselytutkimuksen mukaan 78 % vastaajista oli sitä mieltä, että tukihenkilöitä on liian vähän (Paavola ym 2010, 15). Myös joissakin muissa tutkimuksissa tukihenkilöiden vähäinen määrä on nostettu esille tutkimustuloksissa ja erityisesti mies-tukihenkilöiden puute on keskiössä tutkimusten tuloksissa (esim. Tuomikoski 2009 59 - 60; Kainulainen & Lähdetkorpi 2013, 74 - 79).

Tukihenkilötoiminnasta tehdyissä tutkimuksissa tukihenkilötoiminnan tarve ja tärkeys on ollut ilmeistä. Tukihenkilö on toivottu apu kriisissä olevissa kodeissa ja se käsitetään matalan kynnyksen avuksi (esim. Tuomikoski 2009 59 - 60; Rantanen 2010 73 - 76; Kainulainen & Lähdetkorpi 2013, 74 - 79). Tukisuhteet ovat vain harvoin epäonnistu-

neita ja tukisuhde päätetään melko nopeasti, mikäli epäonnistumisen merkit ovat ilmasa.

8 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITE

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten yhteistyökumppanit kokevat tukihenkilötoiminnan vaikutukset sekä tarkastella sitä, onko tukihenkilötoiminta heidän mielestään tarpeellinen ja hyvinvointia lisäävä tukitoimi. Tarkoituksena on myös selvittää, miten yhteistyökumppanit kokevat yhteistyön Pelastakaa Lapset ry:n kanssa ja millaisia kehitysideoita heillä on yhteistyön suhteen.

Tutkimuksen tavoitteena on saada lisää näyttöä ja tietoa tukihenkilötoiminnasta sekä Pelastakaa Lapset ry:n kanssa tehdystä yhteistyöstä, jotta niitä voisi kehittää tulevaisuudessa.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisena yhteistyökumppanit pitävät Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoimintaa ja miten sitä voisi kehittää?
2. Millaisena yhteistyökumppanit pitävät yhteistyötä ja miten he toivoisivat yhteistyön kehittyvän tulevaisuudessa?

9 TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTO

Toteutan tutkimukseni kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen keinoin. Laadullinen tutkimus tuntuu sopivimmalta tutkimuksen muodolta, sillä haluan saada suhteellisen pieneltä joukolta perusteelliset haastattelut, jotta voin analysoida niitä mahdollisimman tarkasti. Haluan myös ymmärtää haastattelemieni ihmisten näkemyksiä, mikä on mahdollista juuri laadullisen tutkimuksen keinoin. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 27; Holliday 2008, 6 – 7.)

Haastattelin tutkimustani varten viittä Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminnan yhteistyökumppania puolistrukturoidulla haastattelulla, joka tunnetaan myös nimellä teemahaastattelu (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47 – 48). Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilökoordinaattori auttoi haastateltavien etsimisessä, sillä hän työskentelee melkein päivittäin juuri näiden yhteistyökumppaneiden kanssa ja hänellä on yhteistyötahoihin hyvät kontaktit. Haastateltavat tiesivät lähtökohtaisesti jotakin tukihenkilötoiminnasta, jolloin heidän haastatteleminen oli hedelmällistä (Sarajärvi & Tuomi 2009, 85; Hirsjärvi & Hurme 2008, 47).

Haastateltavien määrän pidin melko pienenä, sillä laadullisessa tutkimuksessa aineiston ei välttämättä tarvitse olla kovin laaja ajankäytön vuoksi (Alasuutari 2011, 38 – 39). Tein haastattelut pääasiallisesti haastateltavien omilla työpaikoilla, mikä helpotti haastattelujen järjestämistä. Yhden haastattelun tein Diakonia-ammattikorkeakoulun tiloissa. Tein haastattelut keskustelumaisella otteella sekä avoimella ja kiinnostuneella asenteella, mikä rentoutti haastatteluilmapiiriä.

Puolistrukturoidulla haastattelulla pyrin saamaan haastateltavilta mahdollisimman monipuolisia vastauksia, jotta myös heidän näkökulmansa pääsisi laajasti esiin. Puolistrukturoidun haastattelun etuna on se, että vaikka osa näkökulmista ja aiheista on lyöty lukkoon, on siinä silti jouston varaa, mikäli muita oleellisia aiheita nousee esiin haastattelun edetessä. Puolistrukturoitu haastattelu ei lukeudu suoranaisesti kvalitatiiviseen tai kvantitatiiviseen tutkimusperinteeseen, sillä sen tavoitteena on liikkua esille tulevien teemojen varassa. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47 – 48.)

Lähetin suurimmalle osalle haastateltavista haastattelukysymykset etukäteen, jotta he pystyivät tutustumaan aiheeseen ennen varsinaista haastattelua. Tämän koin toisaalta melko tarpeettomaksi, koska haastateltavat sanoivat pystyvänsä kertomaan aiheesta runsaasti omin sanoin. Toisaalta joissakin tapauksissa haastateltavat itse pyysivät saada tietää kysymykset etukäteen, joten silloin luonnollisesti lähetin kysymykset sähköpostitse.

Nauhoitin kaikki haastattelut, minkä jälkeen litteroin ne. Tämän jälkeen analysoin haastattelut aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Laadullisen tutkimuksen luonteen vuoksi pyrin kyseisen analyysimenetelmän avulla löytämään aineistosta tutkimuskysymykseni kannalta oleelliset asiat suodattaen muut asiat pois. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 91 – 92.) Aloitin analysoinnin siten, että muodostin ensin kokonaiskuvan aineistosta ja karsin siitä ylimääräiset sisällöt pois. Tämän toteutin siten, että luin litteroituja tekstejä useaan kertaan ja silmäilin samalla tutkimuskysymyksiäni. Ensimmäisen vaiheen jälkeen lähdin teemoittelemaan aineistoa, mikä auttoi minua asettelemaan aineiston tutkimuskysymysten alle. Sen jälkeen ryhdyin jaottelemaan aineistoa pienempiin osiin, minkä johdosta pystyin etsimään aineistosta yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia (Ks. Taulukko 1). Aineiston hajoittamisen jälkeen kokosin pienemmät yksiköt taas tutkimuskysymysten alle, minkä jälkeen pääsin tekemään johtopäätöksiä koko aineistosta paljon selkeämmin. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 103 – 113.)

10 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Haastateltavilla oli paljon esimerkkejä siitä, mikä nykypäivän lasten hyvinvoinnissa huolettaa. Vaikka aihe ei suoranaisesti kosketa tutkimuskysymyksiäni, koen näiden huoltien avaamisen hedelmälliseksi. Siten tukihenkilötoiminnan vaikutuksia voi peilata siihen, vastaako tukihenkilötoiminta lapsiperheiden haasteisiin.

Haastateltavien huolet lapsiperheiden hyvinvoinnista mukailivat hyvin pitkälle teoriataustassani esittelemiä yleisiä huolenaiheita. Perheiden yksinäisyys ja huono-osaisuus nousivat esille haastatteluissa, sillä haastateltavien omista asiakkaista valta-osa koki jompaakumpaa tai molempia näistä ongelmista. Haastateltavien mukaan yksinhuoltajuus oli hyvin yleistä heidän asiakaskunnassaan, ja haastateltavat olivat huolissaan yksinhuoltajaperheiden lapsista. Myös vanhempien peli- ja nettiriippuvuus nousivat esille nykypäivän ongelmina.

10.1 Tukihenkilötoiminta on erittäin tärkeää

Haastattelumateriaalissa kiteytyy hyvin yhteistyökumppaneiden kokemus tukihenkilötoiminnan tärkeydestä. Kaikkien haastateltavien mielestä tukihenkilötoiminta on erittäin tärkeää toimintaa ja sitä saisi olla paljon enemmänkin ja laajemmin.

No se on ihan äärimmäisen tärkeätä, että jos pitäis joku arviointiskaala siihen ja kymppiin asti ois niin minusta se on enemmän ku kymmenen. Tämä on niin tärkeätä, että tätä oisi pitäny olla jo paljo, paljo paljo aikasemminkin. Ja paljo ois saatu pelastettua jos ois silloin ollu. Eli tämä on ihan ehdottoman tärkeää. (Haastateltava 2)

Se on tosi tärkeää hommaa, niitä pitäis olla paljo enämpi. (Haastateltava 3)

– – yksi ennaltaehkäisevän tuen tärkeimmistä muodoista. (Haastateltava 5)

Kaksi haastateltavista mainitsi erityisesti yksinhuoltajavanhempien lasten tarvitsevan tukihenkilöä erityisesti siksi, että esimerkiksi isättömät pojat saisivat miehen mallia ja äidittömät tytöt naisen mallia. Yksinhuoltajavanhempien nähtiin joskus olevan voimat-

tomia varsinkin nuorten poikien rajojen kokeilemisen edessä. Erään haastateltavan mukaan pojat toivoisivat tukihenkilöstä mieshahmoa, jonka kanssa voisi tehdä poikien juttuja. Toinen haastateltava oli taas sitä mieltä, että tukihenkilömies voisi antaa isättömille pojille konkreettisia neuvoja siitä, miten poikien tulee tai ei tule käyttäytyä.

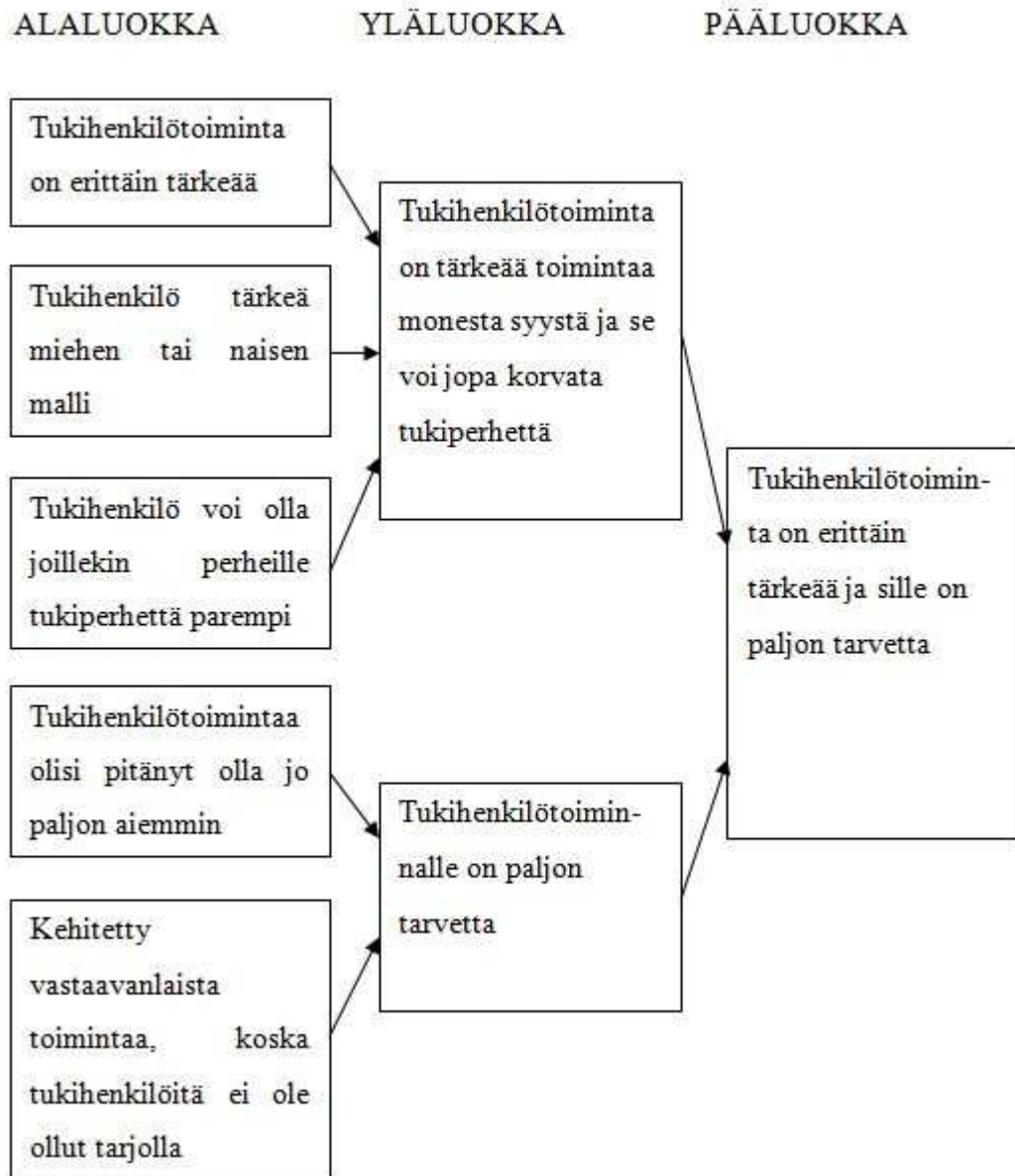
Semmosena niinku siellä arjessa mä aattelin, että voi puuttua ja kuunnella sitä lasta ja puuttua siihen, että ei me pojat tuollai käyttäydytä. (Haastateltava 1)

Kaksi haastateltavaa oli sitä mieltä, että mikäli perheet voisivat saada tukihenkilön, eivät he välttämättä tarvitsisi tukiperhettä. Haastateltavan mukaan perheellä ei välttämättä ole tarvetta viedä lastaan ulkopuoliseen perheeseen hoitoon vaan lapselle tarvitaan vain turvallinen ja aktivoiva aikuinen.

Monissa perheissä sanotaan ihan suoraan, että ei me haluta hakea tukiperhettä, ko ei me tarvita semmosta perhettä mihin me viiään hoitoon se lapsi vaan me tarvittas vaan semmonen aikuinen sille lapselle, joka kävis sen kaa erilaisiin harrastuksiin vaikka tutustumassa tai ois muuten niinku tukena. (Haastateltava 4)

Monella näillä asiakkaila voi olla seki vielä, että ne jotenki ne lapset pitää sen arjen kuitenkin loppujen lopuksi niinku jollaki lailla kuosissa. Jos ne viiään viikonlopuksi pois niin sehän voi mennä ihan överiksi. (Haastateltava 3)

Eräs haastateltava oli sitä mieltä, että tukihenkilötoimintaa olisi pitänyt olla jo paljon aikaisemmin. Hän oli ollut itse mukana kehittämässä vastaavanlaista toimintaa hätäapuna eräälle nuorelle, koska tukihenkilötoimintaa ei silloin vielä ollut keksitty. Myös eräs toinen haastateltava kertoi, että hänen työyhteisössään on vastaavanlaisia tukihenkilöiksi räätälöityjä henkilöitä, jotka toimivat pitkälti tukihenkilöiden tavoin.

KUVIO 1. Tukihenkilötoiminnan tärkeys

10.2 Tukihenkilötoiminta näkyy joidenkin haastateltavien työssä

Haastateltavien mukaan tukihenkilötoiminta on vielä siinä määrin suppeaa, että se ei vielä näy heidän työssään kovin laajasti. Heidän mielestään tukihenkilötoimintaa tulisi laajentaa, jotta se voisi paremmin näkyä myös heidän työssään. Haastateltavat kertoivat, että tukihenkilötoiminta näkyy heidän työssään pääasiassa ohjauksen ja neuvonnan kautta, sillä he yleensä joko ohjaavat tai neuvovat asiakkaitaan hakemaan tukihenkilöitä.

Haastateltavista osa oli myös jakanut tietoa tukihenkilötoiminnasta sekä asiakkailleen että muille yhteistyötahoille.

– – kun on ohjannu sen perheen vaikka hakemaan sitä tukihenkilöä ja neki on sitte saanu niin sit (tukihenkilön). (Haastateltava 1)

Sillälaillahan se tuota minun työtä koskettaa, että ainahan me puhutaan näistä tukihenkilöistä ja perheet puhuu, että ois niin mukava saaha joku ihminen, joka ku ei oo kettää. (Haastateltava 3)

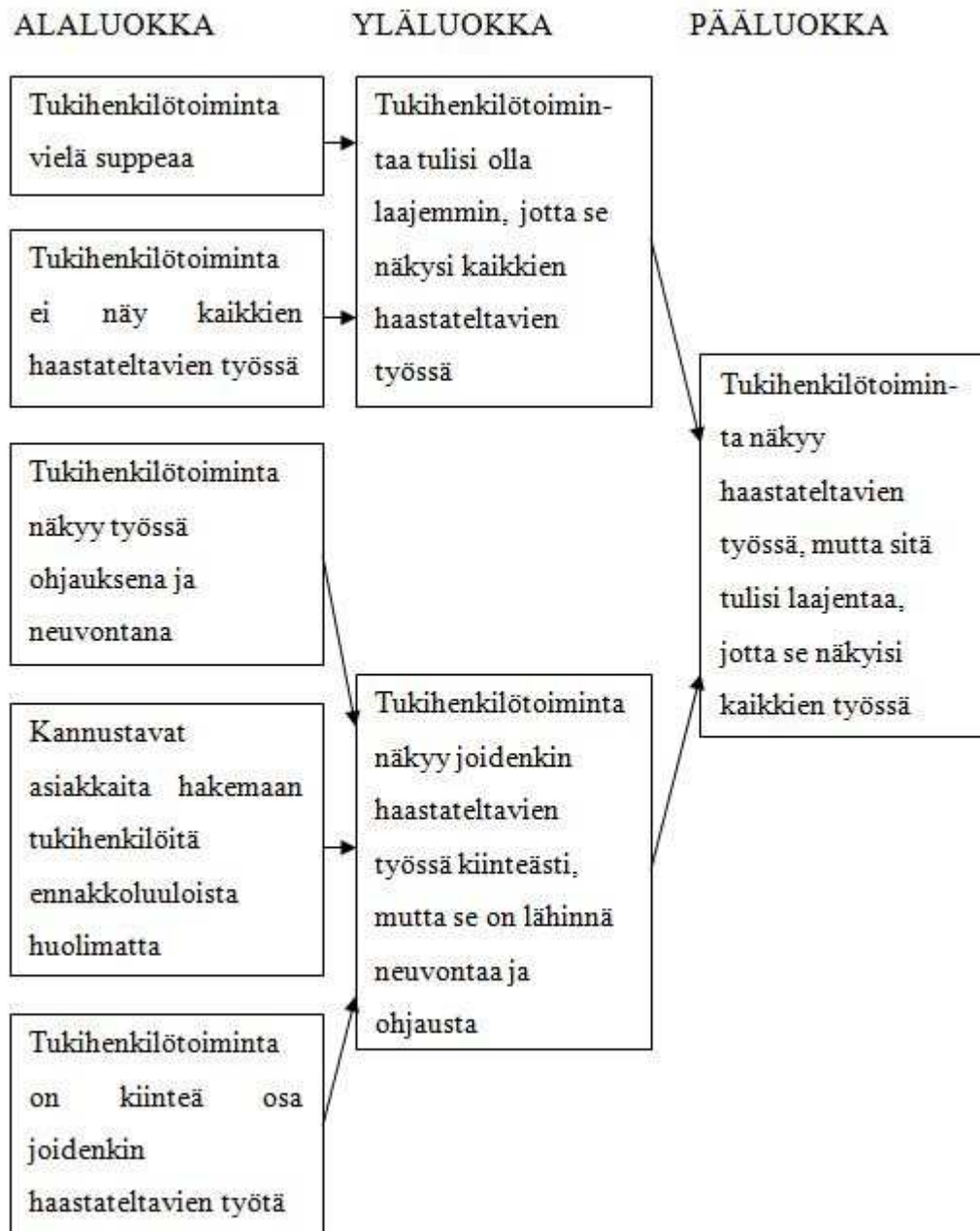
Mää oon monesti puhunu kyllä, että tämmönen toiminta ois Pelastakaa Lapsilla, että voisitte hakea sitä ja meillä on niitä tukihenkilöhakemuksia ihan tuolla toimistolla, että oon antanu niitä. (Haastateltava 4)

Eräs haastateltava kertoi myös kokemuksestaan siitä, miten asiakkaat saattavat aluksi suhtautua tukihenkilötoimintaan kielteisesti, koska he epäilevät, ettei sitä voisi saada itselleen. Haastateltava painottikin sitä, kuinka tärkeää asiakkaiden ohjaaminen ja kannustus on hänen työssään.

Tukihenkilötoimintaan liittyy monenlaisia ennakkoluuloja, joiden vuoksi perheet eivät välttämättä heti ryhdy hakemaan itselleen tukihenkilöä tai vastustelevat tukihenkilön hakemista. Osa haastateltavista kuitenkin kertoi, että he kannustavat ja ohjaavat perheitä hakemaan tukihenkilöitä näistä ennakkoluuloista tai huonosta saatavuudesta huolimatta. Eräs haastateltava ei enää varsinaisesti työskennellyt sellaisten asiakkaiden kanssa, jotka voisivat olla tukihenkilötoiminnan kohderyhmässä. Hän kertoi kuitenkin näkemyksistään siitä, miten se olisi näkynyt hänen edellisessä työssään.

Jos oisin edelleen [ammattinimike poistettu] siellä omassa koulussa niin todellaki näkyis! Mullois ollu sieltä heti antaa nimejä, että ketkä ehdottomasti tarvii jonku tukihenkilön. (Haastateltava 2)

Yhden haastateltavan työssä tukihenkilötoiminta oli kiinteästi mukana. Toiminta-alueella, missä hän toimii, on hänen mukaansa paljon tarvetta tukihenkilöille, sillä alueella asuu paljon maahanmuuttajia ja yksinhuoltajia. Hänen mukaansa perheet eivät arastele ottaa tuntematonta aikuista kotiinsa vaan päinvastoin. Haastateltavan mukaan tukihenkilötoiminta on yksi tärkeimmistä tuen välineistä, joita hän tarjoaa perheille.

KUVIO 2. Tukihenkilötoiminnan näkyminen yhteistyökumppaneiden työssä

10.3 Tukihenkilötoiminta vastaa monenlaisiin haasteisiin

Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että tukihenkilötoiminta vastaa monenlaisiin haasteisiin ja ongelmiin, joita nykypäivän perheissä esiintyy. Osalla oli käytännön kokemusta asiasta ja osa pohti puhtaasti teoreettisesti asiaa, mutta silti samat huomiot nousivat esiin aineistosta. Haastateltavien mukaan tukihenkilöt tukevat vanhempia ja van-

hemmuutta, aktivoivat sekä lapsia että vanhempia sosiaalisuuteen tai harrastuksiin, ovat välittäviä ja turvallisia lisäaikuisia perheen lapsille sekä lievittävät koko perheen yksinäisyyttä ja täydentävät perheen sosiaalista piiriä.

Tukihenkilö miellettiin kasvatuksen tueksi muun muassa kasvatusvastuun jakamisen apuna. Kaksi haastateltavista oli sitä mieltä, että joillakin vanhemmilla kasvatus ja vanhemmuus ovat hukassa, minkä vuoksi tukihenkilö on erittäin hyvä apu perheelle. Haastateltavat kertoivat, että perheen lapset saattoivat totella paremmin vanhempaa, jolla oli tukenaan joku ulkopuolinen aikuinen.

– – ko tulee aikuinen siihen kaveriksi, vaikka että sais jaksaa vähän sitä vanhemmuutta ja arjen asioita ja haasteita siinä sen toisen ihmisen kanssa joka tulee siihen niin pikkusen keventää sitä. (Haastateltava 3)

Tukihenkilön ajateltiin toimivan erityisesti lasten aktivoijana, mutta tukihenkilöiden nähtiin aktivoivan myös vanhempia. Tukihenkilö saattaa viedä joko lapsen tai jopa kokonaisen perheen harrastamaan jotakin, mitä he eivät ole uskaltaneet tehdä ilman ulkopuolista tukea. Haastateltavien mukaan tukihenkilö voisi lähteä myös kauppareissuille ja kirpputoreille mukaan, mikäli perheen vanhemmat eivät yksin pystyisi tai uskaltaisi sitä tehdä.

Ja sitte monesti jos on tuota paniikkihäiriötä niin ne ei sitte yksin taho justin uskaltaa lähteä, että siihen tarttee sitte kaveria, että on helpompi lähtiä. (Haastateltava 3)

Kaksi haastateltavaa ajatteli tukihenkilön toimivan yksinäisyyden lievittäjänä sekä lapsen että vanhemman kannalta. Myös muut haastateltavat kertoivat huolestaan perheiden yksinäisyyden suhteen, sillä vasta Ouluun muuttaneilla perheillä ei välttämättä ole ammattihenkilöiden lisäksi ketään perheen ulkopuolisia ihmisiä lähipiirissä. Tukihenkilö olikin haastateltavien kokemusten mukaan odotettu vieras perheessä.

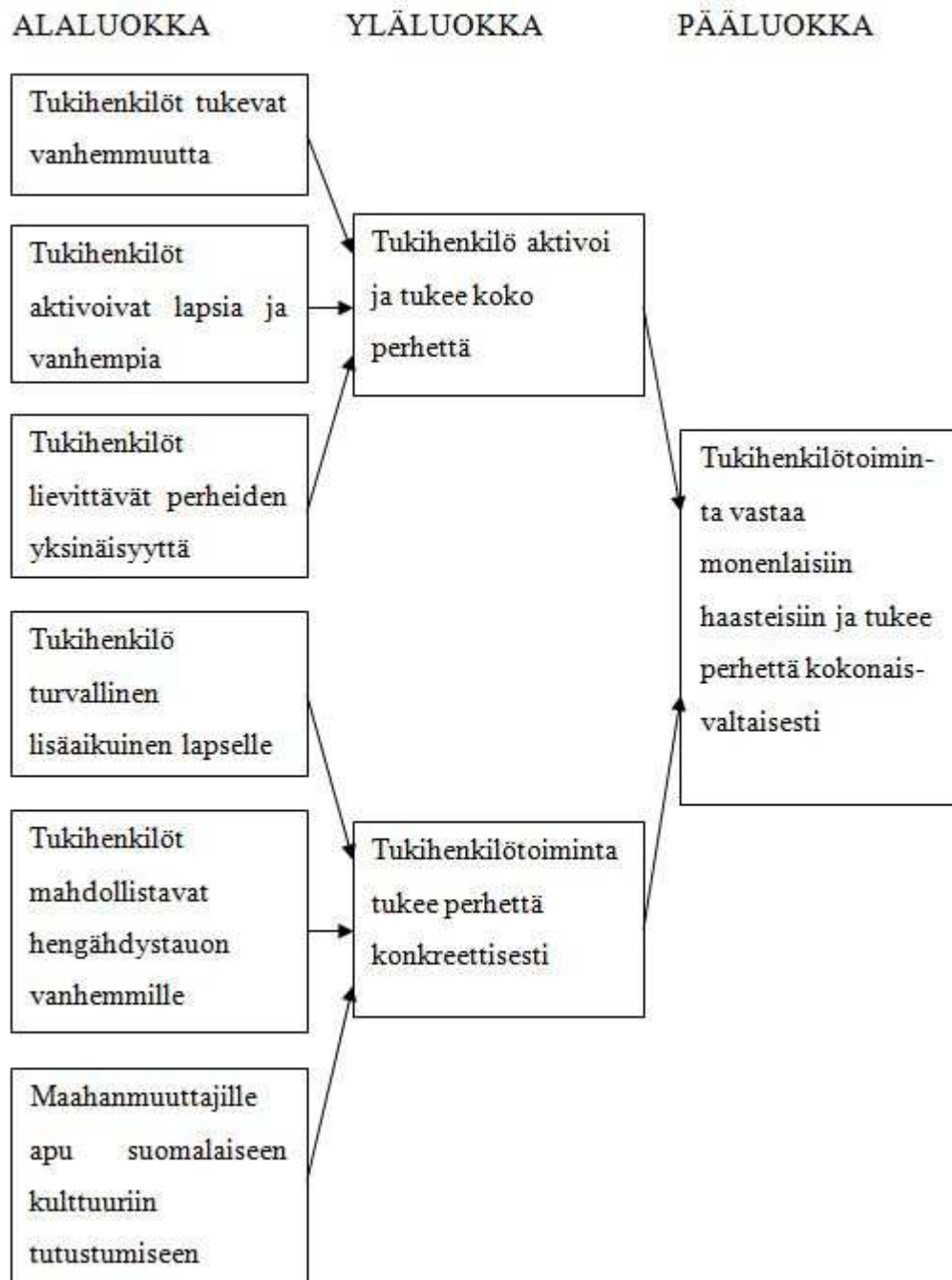
– – voishan se olla, aattelin että semmoseen yksinäisyyteen, lapsen yksinäisyyteen liittyvä väliintulo se että ois tukihenkilö. (Haastateltava 1)

– – siihen tukihenkilö on siihen yksinäisyyteen varmaan se on niinku minun mielestä ykkössyy tällä hetkellä se. (Haastateltava 3)

Pari haastateltavaa ajatteli tukihenkilön olevan myös konkreettinen tuki vanhemmille, sillä tukihenkilön saamisen myötä vanhemmat pystyvät käymään harrastuksissa ja sitä kautta he pystyvät virkistämään itseään ja saamaan hengähdystaukoa hyvällä mielellä, sillä lasten kanssa on sillä aikaa joku turvallinen ihminen.

– – *puhumattakaan vanhemmastaan niin tuota, kyllähän se iso helpotus, sehän on suuri vaikutus tuommosella yhdellä ihmisellä, yhdellä ylimääräisellä henkilöllä siinä tarpeessa.* (Haastateltava 2)

Eräs haastateltava oli nähnyt käytännön tasolla, että maahanmuuttajaperheet ovat hyötyneet paljon tukihenkilötoiminnasta kotoutumisen kannalta. Hänen mukaansa maahanmuuttajaperheillä ei välttämättä ole paljoa mahdollisuuksia tutustua suomalaiseen kulttuuriin, joten tukihenkilöt auttavat heitä aktivoitumaan kulttuurin opettelemiseen.

KUVIO 3. Tukihenkilötoiminnan vastaaminen erilaisiin haasteisiin

10.4 Tukihenkilöllä on tärkeä rooli lapsen elämässä

Tukihenkilön rooleja luonnehdittiin monessa eri vastauksessa, mutta keskeisimmät kuvaukset tulivat kuitenkin esiin varsinaisia rooleja koskevan kysymyksen yhteydessä. Lapsen kuuntelijan roolin haastateltavat mainitsivat tukihenkilön rooleista tärkeimmäk-

si. Tukihenkilöä kuvattiin aikuiseksi, joka on oikeasti ja aidosti kiinnostunut lapsen asioista ja keskittyy kuuntelemaan hänen juttujaan ilman, että aikuisten väliset keskustelut hukuttaisivat lapsen puheen alle.

Semmonen niinko kuuntelija ja kuulija, jokaa kuulee sitte ja voi havainnoija sitä lasta siinä arjessa. (Haastateltava 1)

No varmaan semmonen justiin se keskustelija ja sitte semmonen niinko aktivoija ja rohkaisija. (Haastateltava 4)

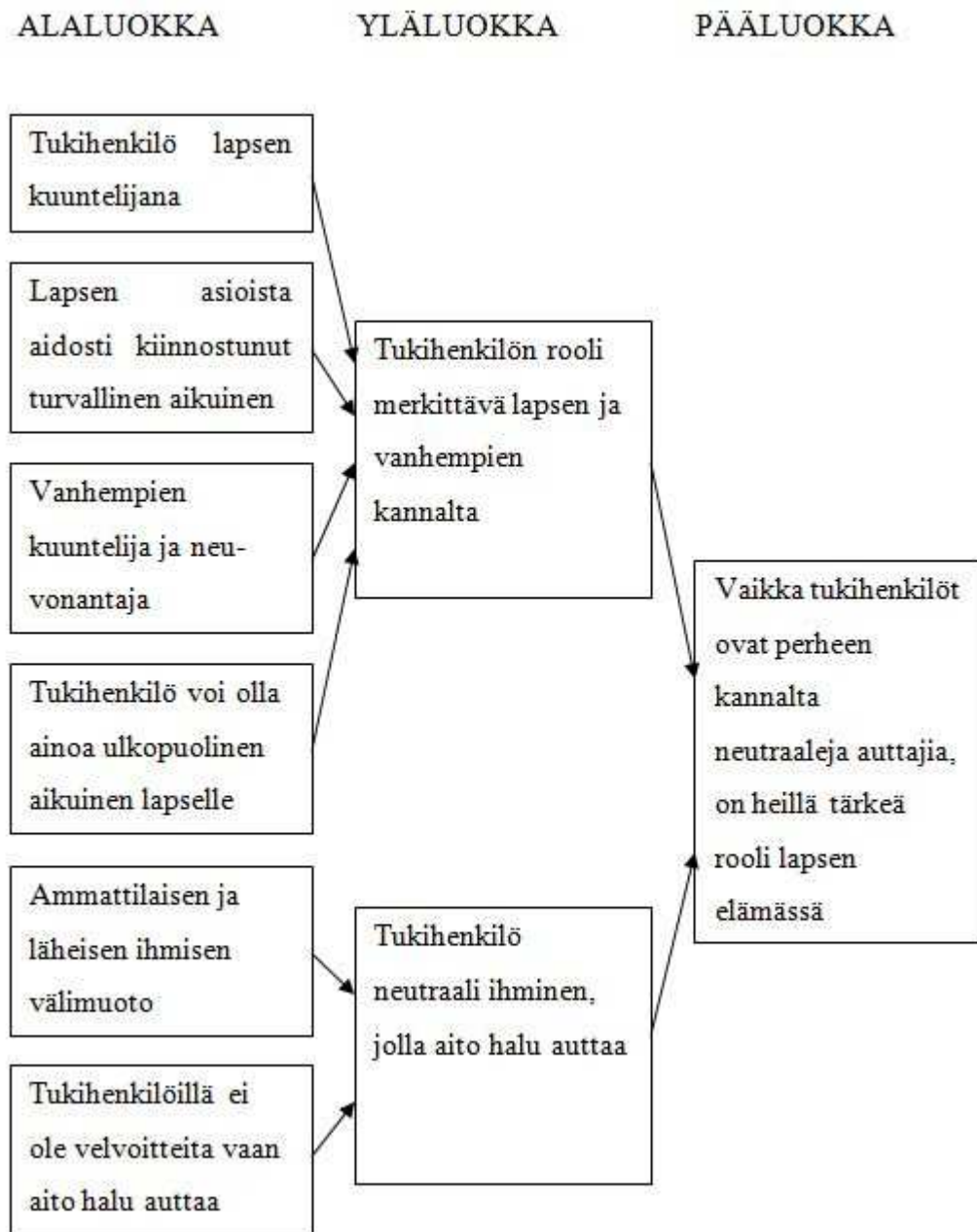
Vanhempien kuulijan ja neuvonantajan rooli tuli parissa haastattelussa esille, mutta neuvonantamisen suhteen haastateltavat kehottivat olemaan erityisen varovaisia. Tukisuhteen ajateltiin jopa loppuvan kokonaan, jos tukihenkilö menee sanomaan asioista liian kärkkäästi tai asia on muuten vain liian arka tuettavalle perheelle.

Ja ehkä sitte ohjata sitä vanhempaa tai en tiää sitte, että jos on, voi vanhemmalle antaa ohjeita – – ku sä meet toisen perheeseen ja kasvatukseen mukkaan niin se ei voi olla sitä vois sanella kauheasti, sehän on heti varmaan sukset ristissä. (Haastateltava 1)

Tukihenkilöä kuvattiin myös rinnallakulkijaksi: perheen ulkopuoliseksi neutraaliksi tahoksi, jolle voi purkaa syvimpiä tuntojaan tai vain päivän polttavia huolenaiheita. Tukihenkilön rooli kytkeytyy ammattilaisen ja läheisen ihmisen välimaastoon juuri sen takia, ettei tukihenkilöillä ole velvoitteita minkää suhteen, mutta häneltä silti löytyy halua auttaa. Tukihenkilö ei ole silti ystävä, sillä tukihenkilöt eivät välttämättä paljasta itsestään kovin paljoa.

Muutamit haastateltavista kuvasivat havaintojensa perusteella, että tukihenkilön rooli voi olla lapselle hyvinkin merkittävä, sillä tukihenkilö voi olla lapsen lähipiirissä ainoa perheen ulkopuolinen henkilö. Haastateltavat mielsivät tukihenkilöt välittäviksi ja turvallisiksi aikuisiksi, jotka ovat hyvä lisä lapsiperheiden arkeen.

Siihen justiin, että jos on semmonen perhe, missä ei oo paljo muita aikuisia vanhempien lisäksi ja ihan selkeästi sitä tarvitaan semmosta ulkopuolista aikuista. (Haastateltava 4)

KUVIO 4. Tukihenkilön roolit perheissä

10.5 Tukihenkilötoiminnan positiiviset vaikutukset

Haastateltavilla oli rajallisesti konkreettista tietoa tukihenkilötoiminnan vaikutuksista, sillä tyypillisesti tukihenkilösuhteen alkaessa onnistuneesti voi yhteistyötahon tarjoaman palvelun tarve loppua asiakkaan kohdalla. Tällöin myös työskentely hänen asioidensa kanssa päättyy. Yhteistyökumppaneilla ei välttämättä ole tämän (tai muun syyn) vuoksi kokemusta tukihenkilötoiminnan vaikutuksista. Vaikka omakohtaista kokemusta

asiasta ei kaikilla ollut, oletettiin tukihenkilötoiminnan vaikutusten silti olevan positiivisia.

Mää en nyt ossaa kuvata tuota vaikutusta ku mä en oo nähny niitä. Mää en pysty vastaamaan tuohon mittää. Mutta olettaisin, että hyvät vaikutukset on. (Haastateltava 2)

– – en tiä nyt tänä päivänä ovatko vielä, mutta sillon alko hirveen hyvin se tukihenkilötoiminta – – että se tosi hyvin lähti se käyntiin ja siksihän mä pystyin sen (asiakassuhteen) sitte lopettamaan se sai niin hyvän sen tukihenkilön. (Haastateltava 3)

Vaikea kuvitella, että sillä kauheasti niinku negatiivisia vaikutuksia vois olla. (Haastateltava 4)

Kolme haastateltavaa pystyi kuvailemaan tukihenkilötoiminnan varsinaisia vaikutuksia. Vaikutukset olivat hyvin merkittäviä sekä lapsen että perheen kannalta. Haastateltavien mukaan vanhempia helpotti kovasti se, että heillä oli joku aikuinen, jonka vastuulle lapsen pystyi antamaan muutamaksi tunniksi. Vanhemmat olivat myös helpottuneita siitä, että tukihenkilö tuli kylään aina silloin kun hän lupasi tulla. Lapsen tukihenkilötoiminnasta saama energisyys on puolestaan näyttäytynyt kouluelämässä ja vanhempien jaksamisessa.

– – sillai niinku siihen koko perheen hyvinvointiin osaltaan kuitenkin vaikuttaa ja jaksamiseen. (Haastateltava 1)

Semmosta niinku helpotusta siihen ja luottamusta siihen, että joku tulee sitte, sen minä ainaki huomasin siinä perheessä hyvin. (Haastateltava 3)

Lapsessa on näkynyt ilo ja energia – – Lapsen ilo ja kukoistus tuonut uutta energiaa myös vanhemmille. (Haastateltava 5)

Tukihenkilötoiminnan onnistumiseen muutamit haastateltavat liittivät vahvasti henkilökiemiat, sillä huonosti keskenään toimeentulevat osapuolet eivät haastateltavien mukaan voi käytännössä olla tukihenkilösuhteessa. Eräs haastateltava oli sitä mieltä, että tukisuhde onnistuu todennäköisesti paremmin, mikäli tuettavan perheen vanhempi (tai vanhemmat) ja tukihenkilö ovat suunnilleen saman ikäisiä.

– – jos se sattuu olemaan semmonen henkilö se tukihenkilö, jonka kanssa on niinku kiemiat mennee yhteen ja se on semmonen, siihen perheeseen sopivaa. (Haastateltava 3)

Kahden haastateltavan mielestä tukisuhteessa täytyy säilyttää tietty etäisyys, jotta tukihenkilön merkitys ei paisu liian isoksi perheen kannalta. Haastateltavalla oli huoli siitä, että mikäli tukihenkilösuhde loppuu syystä tai toisesta, perheen lapsille voi tulla turhan suurta tuskaa läheisen suhteen loppumisesta.

Se ei saa päästä liian läheiseksi, että se on liian isossa roolissa ja se joku niin sanotusti pelastaja olisi, että siihen se ei saa mennä. (Haastateltava 2)

Ne haastateltavat, jotka olivat nähneet tukihenkilötoimintaa työssään, kuvailivat palautetta positiiviseksi.

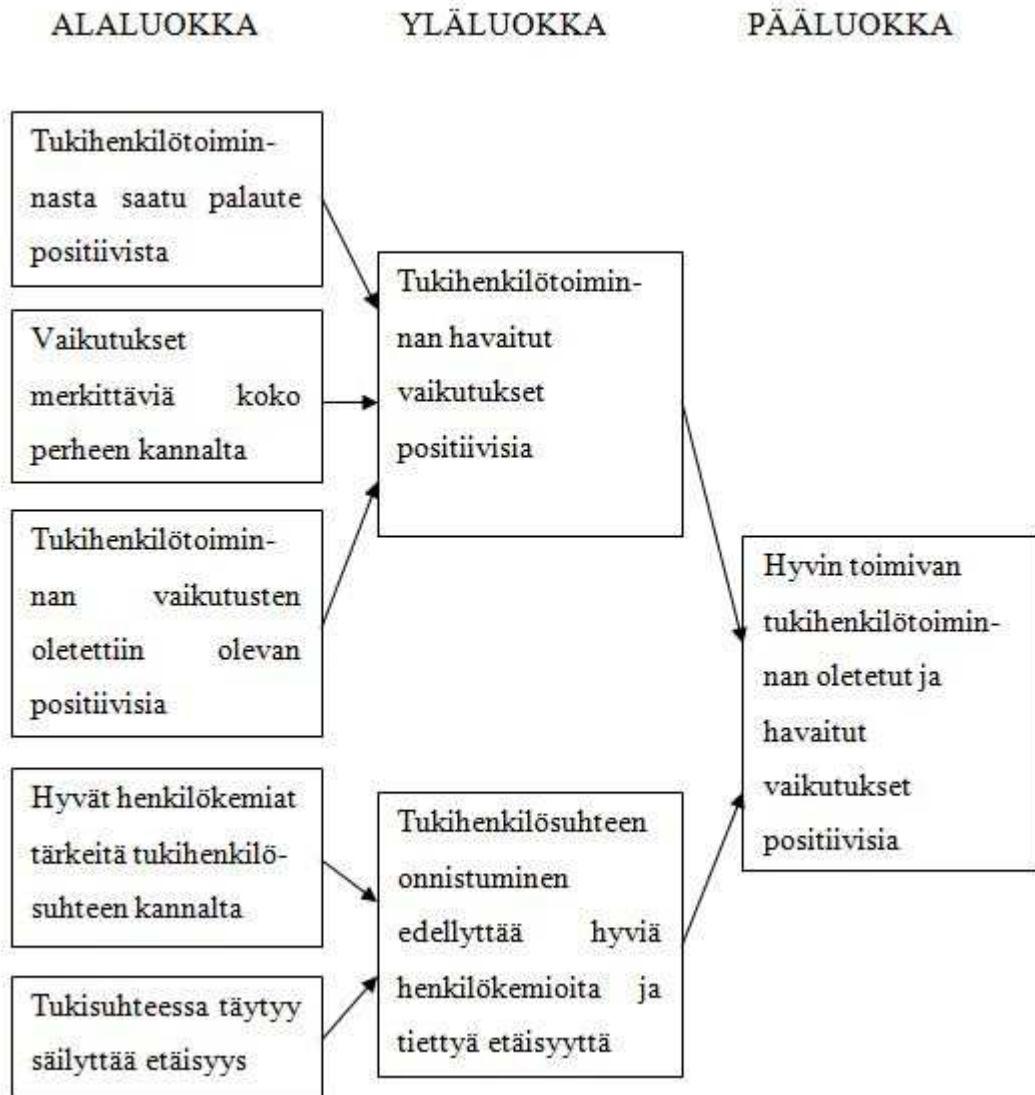
No ainaki yhestä tapauksesta siinä äiti kerto, että se on niin mukava, ko sinne perheeseen tulee se tukihenkilö käymään, että se sen lapsen kanssa touhuaa kahestaan jotaki juttuja. (Haastateltava 1)

– – oli tosi tyytyväinen siitä ja sano, että heillä kyllä nuo kemiat natsas heti. (Haastateltava 3)

– – perheiden asenne tukihenkilötoimintaan ollut hyvin positiivista, ottavat mielellään avun vastaan. (Haastateltava 5)

Eräs haastateltava ei ollut nähnyt Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminnan vaikutuksia, mutta sen sijaan hän pystyi kuvailemaan lastensuojelupuolen tukihenkilötoiminnan vaikutuksia.

– – jotenki se semmonen toimintakyky nousee ihan selvästi niillä lapsilla, että ne sitte omatoimisemmin uskaltaa lähteä ja kokkeilla asioita. Että jos on semmosta arkuutta tai muuta ja sitte ku ei oo kettää semmosta rinnal-lakulkijaa siinä niin varmasti semmosta rohkaistuu sillä tavalla. (Haastateltava 4)

KUVIO 5. Tukihenkilötoiminnan vaikutukset perheisiin

10.6 Tukihenkilötoiminnan tarjontaa ja mahdollisuuksia tulisi lisätä

Suurin osa haastateltavista mainitsi erityisen tärkeäksi kehitysehdotukseksi sen, että tukihenkilöitä tulisi saada lisää. He esittelivät myös monia keinoja, miten ihmisiä voisi innostaa tukihenkilöiksi. Päälimmäiseksi houkuttelukeinoksi nousi rahallinen korvaus, opintopisteet sekä toiminnan ammatillistaminen, jolloin toiminnasta voisi maksaa palkkaa. Haastateltavien mukaan nämä tekijät voisivat lisätä tukihenkilöiden määrää, koska sitä voisi tehdä esimerkiksi opiskelujen ohessa töiden sijaan.

– – mää aattelin, että semmosta ammatillista tukihenkilötoimintaa vois olla, että ne tukihenkilöt sais jonku näköstä palkkaa siitä – – tai joku semmonen pieni palkkio niin sitte opiskelijat vois esimerkiksi alakaa, se vois niitä motivoija, ko ne pystyy sovittamaan ja ihan työssäolevatki ne pystyy ehkä sovittamaan sitä paremmin. Että kyllä siihen jotaki semmosta pitäis olla. (Haastateltava 4)

Eräs haastateltava oli sitä mieltä, että tukihenkilötoimintaa voisi kehittää myös erityislasten suuntaan. Haastateltava pohti myös sitä, tulisiko erityislasten tukihenkilötoiminnan olla ammatillista, koska vapaaehtoistyönä se voisi olla liian rankkaa. Haastateltavan mielestä tutustuttaminen tukihenkilötoimintaan voisi olla hedelmällistä myös alle 18-vuotiaille, jotta se saattaisi olla mielessä jo ennen täysi-ikäisyyttä, jolloin omatoimisia hakijoita saattaisi tulla myöhemmin lisää. Esimerkiksi ammattikorkeakouluissa hoitoalan tai lukiossa terveystiedosta kiinnostuneet voisivat olla potentiaalisia mainonnan kohteita.

– – yks vois olla se, että voisko sitä kehittää siihen erityislasten suuntaan ja mitkä mahdollisuudet semmosessa on, erityislasten tukihenkilötoiminta – – se on vaativaa, että ehkä varmaan myös se, että jos vapaaehtosesti lähet tekemään jotaki niin haluatko, että siitä on myös iloa sinulle itselle, että varmaan aika vaativaa erityislasten kans vois olla olla vapaaehtonen. (Haastateltava 1)

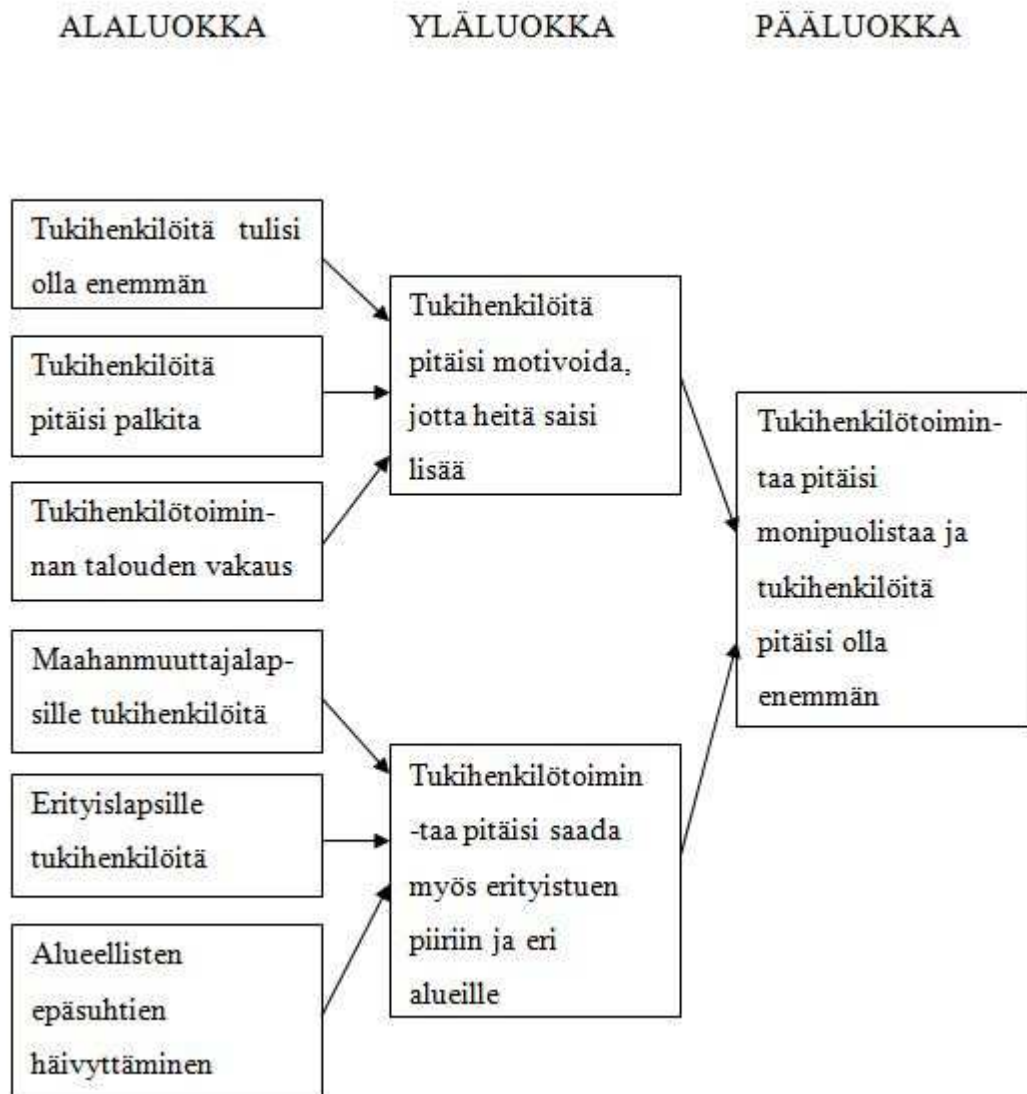
Eräs haastateltava pohti myös maahanmuuttajille tarjottavan tukihenkilötoiminnan mahdollisuutta. Maahanmuuttajille tukihenkilötoiminta olisi haastateltavan mukaan erityisen tärkeää muun muassa kotitutumisen kulttuurin oppimisen kannalta.

Voisiko sitä jotenkin linkittää mamu-palveluihin vai meneekö jo julkisen puolen toiminnaksi? Mamuperheillä kun tarpeet voivat olla hyvin konkreettisia ja sellaisia, joita me kantaväestö pidetään itsestään selvinä. (Haastateltava 5)

Eräs haastateltava pohti kehitysehdotuksissa tukihenkilötoiminnan rahoituspohjan vaukautta, tukihenkilötoimintaan liittyvien tilojen hankkimista sekä alueellisten eriarvoisuuksien poistamista. Hänen mukaan tukihenkilötoiminnalla tulisi olla vakaa taloudellinen pohja. Haastateltava ajatteli myös, että tukihenkilötoiminnalle tulisi järjestää tiloja, joissa voisi järjestää toimintaa. Haastateltavan kehittämisehdotuksiin kuului myös toiminnan tasapainottaminen alueittain, jotta mitkään seudut Oulussa eivät jäisi tukihenkilötoiminnan ulottumattomiin. Hänen mukaan tietyillä alueilla voisi olla paljon tarvetta

tukihenkilötoiminnalle, joten tällaisille alueille voisi hänen mukaansa tarjota tukihenkilöitä.

– – *joku tukihenkilö asui semmosessa paikassa, ettei pystynyt tietenkää lähteen joka paikkaan, että saataisiin siihen semmosta tasaisuutta ja tietenkin vähän painopistealueittain, että missä sitä on paljo enempi tarvetta.* (Haastateltava 2)

KUVIO 6. Tukihenkilötoiminnan kehittäminen

10.7 Kehitysehdotukset yhteistyön parantamiseksi

Yhteistyökumppanit kokivat yhteistyön positiiviseksi, sillä Pelastakaa Lapset ry:stä on helppo kysyä neuvoa tai tietoa sekä tukihenkilö- tai tukiperhetoimintaan liittyvää jono-
tustilannetta.

– – se lähestyminen on hirveen heleppoa ja sitte niinkö se vastaukset ja palvelu tulee kyllä. (Haastateltava 1)

– – tai pannee sähköpostia ja sitte määhän siihen vastaan tai määhän jatkan sen eteenpäin. Minusta se on ihan toimiva ja hyvä ja se tavottaa heti neuvolat ja kouluterveydenhoitajat saman tien. Se on ihan kunnossa. (Haastateltava 2)

– – silloin määhän soittelen, jos on jollekkin perheille tarvi jotaki tietoa näistä tukiperheistä tai tukihenkilöistä. (Haastateltava 3)

Ollaan me tosi paljo, mutta enemmän tukiperheasioissa kyllä, mutta tukihenkilöasioissaki välillä soittelen sitte (tukihenkilökoordinaattorille) ja kyselen, että onko. (Haastateltava 4)

– – kun lähestyn Pelan henkilöitä jollain tarpeella, siihen reagoidaan heti. (Haastateltava 5)

Haastateltavat kertoivat, että tiedottaminen on pääosin kunnossa, mutta heillä oli kuitenkin kehittämisehdotuksia sen suhteen. Konkreettisimmat ehdotukset koskivat sitä, että palavereissa ynnä muissa sellaisissa voisi käydä joku kertomassa toiminnasta, jotta tietoisuus siitä olisi jokaisella työntekijällä ajan tasalla. Monissa työpaikoissa henkilökunta vaihtuu tiheään, eivätkä uudet työntekijät välttämättä tiedä tukihenkilötoiminnasta mitään. Eräs haastateltavista toivoi, että pääsisi tukihenkilövalmennukseen tuomaan ”kentältä” konkreettista tietoa.

Eräs haastateltava kertoi, että yhteistyö on jäänyt vähäiseksi, koska tukihenkilötarjonta on ollut niin suppeaa, ettei olla saatu aikaan tukisuhteita. Hänen mukaan tukihenkilötoiminnan kysynnän ja tarjonnan kohtaamattomuus on haitannut yhteistyötä.

Määhän luulisin, että sen takia meillä on aika löyhäksi jääny tämä yhteistyö tässä tukihenkilötoiminnassa, koska tuota ei oo niitä sopivia tukihenkilöitä, että sitä on aina niinku yks tai kaks siellä sillai niinku tarjota. Eikä se välttämättä sitte sovi siihen tilanteeseen mikä on. (Haastateltava 4)

Eräs haastateltava oli miettinyt yhteistyön kehittämis ehdotukseksi virtuaalialustaa, jossa näkyisi jouhevasti tukihenkilötilanne. Alusta voisi olla ammattihenkilöiden käytössä, jotta he voisivat sieltä pikaisesti tarkistaa tukihenkilötarjonnan.

– – juurikin, että olis vielä joku tietty alusta, mistä ne [ammattihenkilöt] esimerkiksi pystys kattomaan, että mikä on tilanne. Ei siellä nimiä tarvi olla. Mikä on tilanne nyt ja kuin pitkä on jono ja ettei ne nyt luppa yheksää hyvää ja kymmentä kaunista sille perheelle joka siinä just on. Joka luulee, että he samantien saa jotaki. (Haastateltava 2)

KUVIO 7. Kokemuksia yhteistyöstä

11 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimustulosten perusteella tein seuraavat johtopäätökset:

1. Tukihenkilötoiminta on tärkeää matalankynnyksen toimintaa
2. Tukihenkilöitä on liian vähän, vaikka kysyntää on paljon
3. Pelastakaa Lapset ry:n yhteistyökumppanit ovat pääosin tyytyväisiä yhteistyöhön
4. Yhteistyötä voisi kehittää lisäämällä tiedottamista

12 EETTISET KYSYMYKSET

Karjalainen, Launis, Pelkonen ja Pietarinen (2002, 58 – 69) toteavat, että tutkimuksen tekemisessä pätee lähestulkoon samat moraaliset ja eettiset raamit, jotka ovat läsnä jokapäiväisessä elämässämme. Tutkimuksen tekemiseen liittyy kuitenkin vielä hienosyisempiä kohtia, joiden kunnioittaminen on ehdottoman tärkeää tutkimuksen eettisyyden kannalta. (Karjalainen, Launis, Pelkonen ja Pietarinen 2002, 58 – 69.) Noudatan tutkimuksen tekemisessä Kuulan (2011, 34 – 36) esittelemiä hyvän tieteellisen käytännön periaatteita, jotta tutkimukseni olisi eettisesti hyväksyttävä. Pitäydyn täysin objektiivisenä tutkimusaineiston suhteen, ja pyrin häivyttämään omat arvostukseni ja asenteeni tekstistä ja analyysistä pois. (Kuula 2011, 34 – 36.) Hirvosen (2006, 38 – 39) mukaan tämä koskettaa kaikkea tieteen tekemiseen liittyvää tietoa, sillä yleisesti hyväksytyt totumukset ja totuudetkin joutuvat tutkijan kriittisen silmän alle.

Sarajärven ja Tuomen (2013, 132 – 133) ohjeiden mukaisesti huomioin myös tarkasti lähteissäni käyttämieni tutkijoiden näkökulmat heidän omina saavutuksinaan eikä plagioi tai vähättele kenenkään tekstejä (Sarajärvi & Tuomi, 132 – 133). En luonnollisesti-kaan kopioi toisen tutkijan tekstiä tai kopioi kenenkään toisen tutkijan tuloksia, sillä tutkimani aihe on itselleni hyvin mielenkiintoinen ja sen tutkiminen itsessään vahvistaa ammatillista kasvuani ja -identiteettiäni.

Pyrin myös olemaan tarkka teoriataustani tieteellisyyden suhteen, jotta se perustuisi mahdollisimman vahvasti tutkittuun tietoon ja siten vankkaan tieteeseen. Mäkisen (2005, 85 – 92) mukaan lähdekritiikki on hyvin tärkeää tutkimuksen tekemisessä ja jokainen lähde tulisi arvioida erikseen (Mäkinen 2005, 85 – 92). Pyrin välttelemään Internet-lähteitä ja käyttämään mahdollisimman ajankohtaisia lähteitä. Vaikka olen törmännyt moneen tukihenkilöihin liittyvään lehtijuttuun ja perheitä koskeviin artikkeleihin, olen kuitenkin pitäytynyt käyttämästä niitä tieteellisinä lähteinä. Myös haastattelutilanteessa säästin henkilökohtaisen tietämykseni vasta haastattelun jälkeiseen keskusteluun, jolloin kerroin myös omasta tukihenkilökokemuksestani sekä tarkemmin siihen liittyvistä subjektiivisista tiedoistani. Näin pystyin varmistamaan sen, etteivät puheeni vaikuttaneet haastateltavien vastauksiin.

Mäkisen (2005, 186 – 188) mukaan tutkimuksissa tulisi välttää toisen käden lähteiden käyttämistä. Alkuperäislähteet sisältävät hänen mukaansa uutta tietoa tai uudenlaista tulkintaa jo tutkitusta tiedosta. Olen pidättäytynyt käyttämästä toisen käden lähteitä juuri sen vuoksi, ettei alkuperäisen lähteen sanoma tai tieto vääristyisi. Myös vieraskielisiin lähteisiin olen perehtynyt alkuperäiskielellä, jotta en ole joutunut tekemisiin käännöksen virheellisyyksien kanssa. (Mäkinen 2005, 186 – 188.)

Aineiston keräämisen suhteen toimin hyvin tarkasti. Kuula (2006, 124) korostaa, että ihmisten yksityisyyden suojaaminen on erityisen tärkeää tutkimuksen tekemisessä (Kuula 2006, 124). Vaikka aiheeni ei käsittele henkilökohtaisia tai arkaluontoisia aiheita, toimin silti tutkimuseettisen normiston mukaisesti ja häivytin haastattelemieni ihmisten nimet ja tunnistetiedot tekstistä. Jätin myös ammattinimikkeet pois, jotta tunnistettavuus olisi mahdollisimman vähäinen. Kunnioitan myös haastateltavien itsemääräämisoikeutta ja kiinnitin huomiota tietosuojakäytäntöihin sekä luottamuksellisuuteen. Olen eettisiä käytäntöjä noudattaen häivyttänyt haastateltavien nimet, ammattinimikkeet ja muut mahdolliset tunnistetiedot ja numeroin haastateltavat yhdestä viiteen. Käytän haastateltavien siteerausten yhteydessä tunnisteena vain haastateltavan numeroa.

13 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

Tutkimuksen tekemisessä käyttämiäni työskentelytapoja kuvailisin huolellisiksi ja tarkkoiksi sekä kirjoittamisen ja lähteiden tulkitsemisen suhteen että tutkimusaineiston käsittelyn suhteen. Useat tutkijat korostavat, että huolellisesti tehty tutkimus on avainasemassa tutkimuksen luotettavuuden arvioimisessa (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2007, 226 – 228; Sarajärvi & Tuomi 2013, 142 – 143). Pyrin huomioissani sekä väittämässäni aina objektiivisuuteen, sillä se on mm. Sarajärven ja Tuomen (2013, 134) välttämätöntä tieteellisen tekstin tekemisessä. Vaikka tiedostan, että ihmisenä käsittelen lukemaani tekstiä omista lähtökohdistani, pyrin kuitenkin välittämään sen kirjoitukseeni mahdollisimman objektiivisesti ja neutraalisti. En myöskään valikoinut tiettyjä itselleni tärkeitä asioita aineistosta, vaan tarkastelin kaikkea aineistoa tasapuolisesti, lähdekriittisyyttä kuitenkin unohtamatta. Myös haastatteluissa ja niiden analysoinnissa pidäytäydyin puolueettomana ja objektiivisena, jotta todellinen kuva tutkittavasta aiheesta pääsi aineistosta esiin.

Pyrin myös selittämään tutkimukseni tarkkuutta myös käytännön asioissa, kuten haastattelun järjestämiseen liittyvistä asioista kertomisessa sekä haastattelun analyysin vaiheiden esittelemisessä. Pyrin perustelemaan näkemykseni ja johtopäätökseni, minkä apuna käytän suoria lainauksia haastatteluista. Kaikki edellä mainitut asiat ovat Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2007, 226 – 228) mukaan oleellisia asioita, jotta tutkimus olisi mahdollisimman luotettava. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 226 – 228.)

Alasuutarin (2011, 231 – 233) mukaan laadullinen tutkimus on määrällistä tutkimusta heikommin yleistettävää, ja se toimii hyvin esitutkimuksena. Tutkimukseni on pienimuotoinen ja tiivistetty, joten se ei vielä riitä itsessään yleistämään tukihenkilötoiminnan merkitystä yhteistyökumppaneiden kokemana. Tutkimuksen myötä laajempi tutkimus voi kuitenkin helpottua, sillä tutkimuksestani löytyy hyvä pohjatieto, jota Alasuutarin mukaan voi hyödyntää laajemmissa tutkimuksissa. (Alasuutari 2011, 231 – 233)

Tutkimustani varten sain Pelastakaa Lapset ry:ltä tutkimusluvan, jota hain hyväksytyyn tutkimussuunnitelman turvin. Sain tutkimusluvan, sillä tutkimus on monilta osin hyödyksi järjestölle, eikä siitä aiheudu suuria kustannuksia kenellekään. Pyrin tuomaan Pe-

lastakaa Lapset ry:n esille tutkimuksessa asianmukaisella tavalla, sillä he mahdollistivat minulle juuri tämän tutkimuksen tekemisen.

14 POHDINTA

Tutkimustani ei voi suoraan verrata aiempiin tutkimuksiin, sillä vastaavanlaista tutkimusta ei ole aiheesta tehty, mutta tutkimustuloksiani pystyn vertaamaan muiden samansuuntaisten tutkimusten tuloksiin. Vaikka oma tutkimukseni koskettaa ehkäisevän lastensuojelun tukihenkilötoimintaa, uskon vastaavien tulosten pätevän myös varsinaisen lastensuojelun kentällä.

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni oli sen verran laaja, että sain siihen hyvin materiaalia haastatteluista, vaikka itse vaikutusten kuvaaminen jäi vähäiseksi. Osalla haastateltavista oli lähtökohtaisesti hyvin vähän tietoa Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminnan vaikutuksista asiakasperheisiin, eivätkä he olleet juurikaan työskennelleet tukihenkilösuhteessa olevien lasten tai perheiden kanssa. Tämän vuoksi varsinainen tukihenkilötoiminta ei näkynyt kovin laajasti heidän työssään. Tukihenkilötoiminnan vaikutusten näkemistä hankaloitti myös se, että asiakassuhde saattoi päättyä onnistuneen tukihenkilösuhteen muodostumisen myötä, jolloin asiakkaalta ei enää voinut kuulla, miten tukihenkilötoiminta on vaikuttanut perheen elämään. Haastateltavat kuitenkin ohjasivat ja neuvoivat perheitä hakemaan tukihenkilöitä.

Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että tukihenkilötoiminta on erittäin tärkeää toimintaa, jota pitäisi saada laajennettua, koska sille on paljon kysyntää. Tukihenkilötoiminnan nähtiin täydentävän hyvin ehkäisevän työn kenttää, sillä se on matalankynnyksen palvelua, joka voi parhaimmillaan ehkäistä koko lastensuojelun prosessin. Tämä tukee Törrösen ja Vornasen (2004) näkemystä siitä, että ehkäisevä työ voi parhaimmillaan ehkäistä varsinaisen lastensuojeluasiakkuuden tarpeen. (Törrönen & Vornanen 2004, 154 – 155.) Myös Kainulainen ja Lähdetkorpi (2013) ja Tuomikanta (2009) olivat saaneet vastaavanlaisia tuloksia tukihenkilötoiminnan tärkeydestä haastattelututkimuksissaan. Molemmissa tutkimuksissa oli haastateltu lastensuojelun ammattihenkilöitä ja nämä ammattihenkilöt olivat yhtä mieltä siitä, että tukihenkilötoiminta on erittäin tärkeää toimintaa. (Kainulainen & Lähdetkorpi 2013, 74 – 77; Tuomikanta 2009, 60.)

Tukihenkilötoiminta nähtiin tarpeellisena vaihtoehtona tukiperhetoiminnalle, koska kaikki asiakasperheet eivät välttämättä halua viedä lapsiaan ulkopuolisiin perheisiin.

Perheet sen sijaan toivoisivat, että heidän kotiinsa voisi tulla joku ylimääräinen aikuinen, joka voisi helpottaa vanhempien taakkaa ja aktivoida lapsia eri tavoin.

Tukihenkilötoiminnan koettiin vastaavan monenlaisiin haasteisiin. Haastateltavien mukaan tukihenkilöt toimivat tai ainakin voisivat toimia vanhempien kasvatustukena sekä aktivoijana, jolloin vanhemmat saisivat helpotusta kasvatusvastuuseen ja he voisivat rohkeammin toimia vanhempina sekä rohkeammin liikkua esimerkiksi kaupungilla. Tukihenkilöiden ajateltiin toimivan kuitenkin erityisesti lasten aktivoijana. Tukihenkilö voi viedä lapsen harrastamaan tai liikkumaan ennalta tuntemattomaan ympäristöön, mikä edistää lapsen mahdollisuuksia löytää uusia virikkeitä elämäänsä. Tukihenkilön ajateltiin olevan turvallinen ja välittävä aikuinen, joka voisi lievittää myös koko perheen yksinäisyyttä ja paikata konkreettisesti perheen puuttuvaa sosiaalista verkostoa, jolloin perheen vanhemmilla olisi joku ihminen, jonka he voisivat pyytää lapsenvahdiksi siksi aikaa, kun he ovat itse virkistäytymässä.

Tukihenkilöiden roolin oletettiin olevan suuri asiakasperheissä. Tukihenkilön rooleista päällimmäiseksi nousi keskustelijan ja kuuntelijan rooli erityisesti lasten kohdalla, sillä tukihenkilön katsottiin olevan pyyteettömästi ja omasta vapaasta tahdostaan kohtaamassa lapsia. Tällöin tukihenkilö voi keskittyä kuuntelemaan lasta ilman kiireitä ja velvoitteita. Haastatteluissa nousi esille tärkeänä seikkana myös tukihenkilötoiminnan rajanveto, millä varmistettiin myös se, ettei tukihenkilön rooli kasva liian suureksi perheessä. Tukihenkilötoiminta on kuitenkin vapaaehtoistoimintaa, eikä siitä saisi muodostua minäänlaista taakkaa tai velvoitetta.

Tukihenkilötoiminnan vaikutusten nähtiin olevan kaiken kaikkiaan pelkästään positiivisia. Toiminnasta saatu palaute oli niin ikään positiivista. Yksi haastateltava pystyi kuvaamaan myös eri tahon järjestämän lastensuojelun tukihenkilötoiminnan vaikutuksia ja hänen havaintojensa mukaan tukihenkilötoiminta oli lisännyt lapsen toimintakykyä ja rohkeutta. Tuomikannan tutkimuksessa oli saatu vastaavanlaisia tuloksia (Tuomikanta 2009, 53 – 54).

Tuomikannan sekä Kainulaisen ja Lähdetkorven haastattelemat ammattilaiset olivat sitä mieltä, ettei lastensuojelun tukihenkilöitä ole riittävästi (Tuomikanta 2009, 41 – 42; Kainulainen & Lähdetkorpi 2013, 74). Tämä vastaa myös oman tutkimukseni tuloksia. Jokainen haastattelemani henkilö toi esille sen, että tukihenkilöitä on liian vähän suhteessa palvelun kysyntään. Se oli myös lähtökohtaisesti tärkein tukihenkilötoiminnan

kehittämis ehdotus. Tukihenkilöistä on selvästi puutetta ympäri Suomea sekä ehkäisevän että varsinaisen lastensuojelun puolella, mikä tulisi huomioida tukihenkilötyön kehittämisessä molemmilla kentillä.

Tukihenkilötoimintaa tulisi haastateltavien mielestä saada houkuttelevammaksi, jotta ihmiset lähtisivät laajemmin mukaan toimintaan. Houkuttelevuuden lisäämisen suhteen ehdotettiin monenlaisia toimia, kuten toiminnan ammatillistaminen, opintopisteiden hyödyntäminen tai suoran rahallisen korvauksen maksaminen. Näiden ajateltiin lisäävän ihmisten motivaatiota tukihenkilötoimintaan ryhtymiseen. Myös Tuomikannan haastattelemat henkilöt olivat ehdottaneet vastaavanlaisia toimia motivoinnin lisäämiseksi (Tuomikanta 2009, 44).

Toiseen tutkimuskysymykseen sain huomattavasti suppeampia vastauksia. Pelastakaa Lapset ry:n kanssa tehtävää yhteistyötä luonnehdittiin pääosin positiiviseksi ja soljuvaksi, sillä haastateltavat kertoivat saavansa helposti neuvoa tai tietoa järjestöltä. Muutama haastateltava kertoi, että heille oli käyty kertomassa tukihenkilötoiminnasta jossakin yhteydessä. Yhteistyön kehittämiseksi haastateltavat ehdottivat sitä, että tukihenkilökoordinaattori tai muu vastaava henkilö Pelastakaa Lapset ry:ltä kävisi kertomassa tukihenkilötoiminnasta tietyin väliajoin, jotta vaihtuvan henkilöstön uudetkin jäsenet olisivat tietoisia tukihenkilötoiminnasta.

Perusoletuksena tutkimuksessa oli se, että tukihenkilötoiminta on myös yhteistyökumppaneiden mielestä tärkeä ja toimiva matalankynnyksen tukimuoto. Omien kokemusteni sekä muiden tukihenkilöiden kanssa käytyjen keskustelujen myötä olen käsittänyt, että tukihenkilötoiminta on merkityksellistä ja tärkeää työtä, joten ajattelin myös yhteistyökumppaneiden kokevan asian näin.

Kuten jo aiemmin totesin, Pelastakaa Lapset ry:n ehkäisevä tukihenkilötoiminta on vielä sen verran uutta ja pienimuotoista toimintaa, ettei kaikilla tahoilla ole vielä ollut mahdollisuuttakaan nähdä toiminnan vaikutuksia. Uskon, että tutkimukseni antaa kuitenkin suuntaa Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminnan kehittämiseen. Haastateltavat antoivat arvokkaita vinkkejä siihen, miten toimintaa voisi lähteä kehittämään jatkossa. Eri asia on tietysti miettiä, onko järjestöllä resursseja järjestää toimintaa laajemmassa mittakaavassa tai esimerkiksi varsinaisen lastensuojelun puolella. On kuitenkin tärkeää tietää, että sellaisillekin toiminnoille olisi varmasti kysyntää.

Haastattelututkimus oli täysin uusi aluevaltaus minulle ja opin tutkimuksen myötä näkemään omia virheitäni sekä kehitysnäkökulmia, joita joudun varmasti ottamaan jatkossa huomioon tutkimuksia tehdessäni. Aion jatkossa teemoittaa haastatteluni niin, että koko haastatteluaineisto pääsee osaksi tutkimustani. Nyt jouduin haastattelukysymysten laajuuden vuoksi jättämään muutaman osa-alueen kokonaan pois, jotta opinnäytetyön fokus säilyisi yhä varsinaisissa tutkimuskysymyksissä.

Tukihenkilötoiminta on, kuten olen omassa tutkimuksessani, muissa tutkimuksissa ja henkilökohtaisen kokemukseni perusteella havainnut, erityisen tärkeää ja merkityksellistä matalankynnyksen tukitoimintaa. Uskon, että tulevaisuudessa vaikutuksia voidaan tutkia paljon laajemmin, sillä oletan, että muutaman vuoden päästä tukihenkilötoiminta on jo paljon laajemmalle levinnyttä toimintaa ja siitä on useammalla taholla konkreettista kokemusta. Tutkimukseni tulokset eivät ole vielä kovin hyvin yleistettävissä, mutta tulokset antavat mielestäni hyvää vahvistusta aiemmille tutkimuksille ja pohjustavat vastaavanlaisen tutkimuksen tekemistä. Lisätutkimus aiheesta onkin tarpeen sekä tukihenkilötoiminnan että sen vaikutusten kannalta. Jatkotutkimushaasteena näen laajemman ja kokonaisvaltaisemman tutkimuksen tekemisen, jolloin myös muut toimijat, kuten asiakkaat ja tukihenkilöt pääsisivät kertomaan laajemmin kokemuksistaan tukihenkilötoiminnasta.

LÄHTEET

Haastateltava 1. Henkilökohtainen tiedonanto 27.5.2014.

Haastateltava 2. Henkilökohtainen tiedonanto 25.8.2014.

Haastateltava 3. Henkilökohtainen tiedonanto 27.8.2014.

Haastateltava 4. Henkilökohtainen tiedonanto 3.9.2014.

Haastateltava 5. Henkilökohtainen tiedonanto 15.9.2014.

Ahtola, Annarilla 2012. Proactive and Preventive Student Welfare Activities in Finnish Preschool and Elementary School: Handling of Transition to Formal Schooling and a National Anti-Bullying Program as Examples. Turku: Turun yliopiston julkaisuja. Pro-gradu - tutkielma.
<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/84839/AnnalesB356Ahtola.pdf?sequence=1>

Alasuutari, Pertti 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

Broberg, Mari & Tähtinen, Juhani 2009. Perheen toimivuus ja vanhemmuus yksinhuoltajaperheissä. Teoksessa Katja Forssén; Anita Haataja & Mia Hakovirta 2009. Yksinhuoltajuus Suomessa. Helsinki: Väestöntutkimuslaitos, 154 – 169.

Hemminki, Arja 2010. Kertomuksia avioerosta ja parisuhteen päättymisestä. Suomalainen eropuhe pohjalaisten kirjoituksissa ja naistenlehdissä. Jyväskylä Studies In Education, Psychology And Social Research 399. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/41126/978-951-39-5156-6_2010.pdf?sequence=1

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hirvonen, Ari 2006. Eettisesti hyvä tutkimus. Teoksessa Jaana Hallamaa; Veikko Lounis; Salla Lötjönen & Irma Sorvali 2006. Etiikkaa ihmistieteille. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 31 – 49.
- Hokkanen, Tiina 2005. Äitinä ja isänä eron jälkeen. Yhteisuhuoltajuus arjen kokemuksena. Jyväskylä Studies In Education, Psychology And Social Research 267. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13289/9513921794.pdf?sequence=1>
- Holliday, Adrian 2007. Doing and Writing Qualitative Research. London: Sage Publications.
- Hägg, Tina; Rantio, Merja; Suikki, Päivi; Vuori, Anne & Ivanoff-Lahtela Päivi 2007. Hoitotyö kotona. Helsinki: WSOY.
- Järvinen, Mervi; Laine, Anne & Hellman-Suominen, Kirsi 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Hämeenlinna: Practica.
- Kainulainen, Katja & Lähdetkorpi, Piritta 2013. Tukihenkilö perheen arjen tukijana ja mukana lapsen kasvussa ja kehityksessä. Kokemuksia Vaasan lastensuojelun tukihenkilötoiminnasta. Vaasan ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Karvonen, Sakari; Moisi, Pasi & Simpura, Jussi 2009. Suomalaisten hyvinvointi ja elinolot 2000-luvulla. Teoksessa Salme Ahlström (toim.); Sakari Karvonen & Johanna Lammi-Taskula 2009. Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 20 – 35.
- Kihlman, Eila 2005. Sirpaleista kokonaisuudeksi moniasiantuntijuuden avulla. Teoksessa Mikko Reijonen (toim.) 2005. Voimaa perhetyöhön: Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Jyväskylä: PS-kustannus, 93 – 117.
- Kiiski, Jouko 2011. Suomalainen avioero 2000-luvun alussa. Miksi avioliitto puretaan, miten ero koetaan ja miten siitä selviydytään? Kuopio: Publications of the University of Eastern Finland Dissertations in Social Sciences and Busi-

ness Studies 15. http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-0422-5/urn_isbn_978-952-61-0422-5.pdf

Kiuru, Noona; Kuorelahti, Matti; Lerkkanen, Marja-Kristiina; Nurmi, Jan-Erik; Poikkeus, Anna-Maija; Rausku-Puttonen, Helena & Siekkinen, Martti 2013. Osallistava koulu syrjäytymisen ehkäisijänä. Teoksessa Jukka Reivinen & Leena Vähäkylä 2013. Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Yliopistopaino, 111 – 120.

Kokko, Katja 2001. Antecedents and Consequences of Long-term Unemployment. Jyväskylä Studies In Education, Psychology And Social Research 183. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/41021/978-951-39-5117-7_2001.pdf?sequence=1

Korhonen, Anu 2005. Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja. Jyväskylä: Erityishuoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry.

Kuivanen, Tanja & Marjomaa, Paula 2011. Tukihenkilötoiminnan raportti. Pelastakaa Lapset ry.

Kuula, Arja 2006. Yksityisyyden suoja tutkimuksessa. Teoksessa: Hallamaa, Jaana; Launis, Veikko; Lötjönen, Salla & Sorvali, Irma 2006. Etiikkaa ihmistieteille. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 124 – 140.

Kuula, Arja 2011. Tutkimusetiikka. Aineiston hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Lastensuojelulaki 417/2007 ja 1380/ 2010. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa>. Viitattu 4.2.2014.

Moilanen, Johanna 2011. Lasten ja nuorten tukihenkilötoiminta ja sukupolvisuhteiden muuttuva hallinta. Teoksessa Mirja Satka; Leena Alanen; Timo Harrikari & Elina Pekkarinen 2011. Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta. Tampere: Vastapaino, 279 – 304.

Murtorinne-Lahtinen, Minna 2011. Äitipuolen identiteetin rakentuminen uusioperheessä. Jyväskylä Studies In Education, Psychology And Social Research 427.

Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/37087/9789513945282.pdf?sequence=1>

Paavola, Auli; Honkavaara, Pirjo; Muuronen, Kaisu; Mäkinen, Päivi; Tolonen, Mervi & Varsa, Marjo 2010. Ehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.

http://www.lskl.fi/files/395/Ehkaisevan_lastensuojelun_kirjava_todellisuus.pdf

Pelastakaa Lapset ry 2012. Toimintakertomus.

Pelastakaa Lapset ry i.a.a. Oulun paikallisyhdistyksen sivut. Viitattu 7.2.2014

<http://oulu.pelastakaalapset.fi/>

Pelastakaa Lapset ry i.a.b. Historia. Viitattu 7.2.2014.

<http://www.pelastakaalapset.fi/jarjesto/historia/>

Pelastakaa Lapset ry i.a.c. Keitä me olemme? Viitattu 7.2.2014.

<http://www.pelastakaalapset.fi/jarjesto/keita-me-olemme/>

Pelastakaa Lapset ry i.a.d. Lastensuojelutyö. Viitattu 12.1.2014.

<http://www.pelastakaalapset.fi/toiminta/lastensuojelutyo/>

Pyhäjoki, Jukka 2005. Dialogisuus auttamistyön verkostoissa. Teoksessa: Reijonen,

Mikko (toim.) 2005. Voimaa perhetyöhön: Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Jyväskylä: PS-kustannus, 71 – 91.

Rantanen, Sanna 2010. Nuorten kokemuksia lastensuojelun avohuollon tukihenkilö-

toiminnasta. Turun yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Pro gradu - tutkielma.

Rekola, Leena 2008. Sosiaali- ja terveystieteiden tuottamiseen vaikuttavia suuntauk-

sia. Teoksessa Kaarina Isoherranen; Leena Rekola & Raija Nurminen 2008. Enemmän yhdessä - moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY, 9 – 25.

Saarela, Pertti & Viheriävaara, Henry 2000. Ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö. Määrittelyä ja sisällön hahmottelua. Helsinki: Nuorten Ystävät ry.

- Salmi, Minna; Sauli, Hannele & Lammi-Taskula, Johanna 2009. Lapsiperheiden toimeentulo. Teoksessa: Ahlström Salme (toim.); Karvonen, Sakari & Lammi-Taskula, Johanna 2009. Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 78 – 93.
- Salo, Sirpa 2011. Parisuhdeongelmat ja lasten psyykinen hyvinvointi: kaksi tutkimusnäkökulmaa. Jyväskylä Studies In Education, Psychology And Social Research 419. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/36861/9789513944476.pdf?sequence=1>
- Salokoski, Tarja 2005. Tietokonepelit ja niiden pelaaminen. Jyväskylä Studies In Education, Psychology And Social Research 277. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13308/9513922693.pdf?sequence=1>
- Sarajärvi, Anneli & Tuomi, Jouni 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi
- Sosiaaliportti i.a.a. Avohuolto. Viitattu 31.1.2014.
<http://www.sosiaaliportti.fi/Page/83245306-4532-4f0e-8899-34fa40eee3b3.aspx#tukihenkilotoiminta>
- Sosiaaliportti i.a.b. Ehkäisevä lastensuojelu. Viitattu 3.2.2014.
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/>
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Siviilisäädyn muutokset. Liitetaulukko 1. Avioliittojen ja avioerojen määrä vuosina 1965–2010 . Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 7.2.2014.
http://www.stat.fi/til/ssaaty/2010/ssaaty_2010_2011-05-06_tau_001_fi.html
- Tuomikanta, Anne 2009. ”Jokainen ihminen tarvitsee toisen ihmisen lähellensä” – Tukihenkilötoiminta lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Pori: Tampe-

reen yliopiston Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Pro gradu - tutkielma.

- Törrönen, Maritta & Vornanen, Riitta 2004. Lastensuojelun ehkäisevä työ. Teoksessa: Hujala, Anne (toim.); Puonti, Annamajja & Saarnio, Tuula 2004. Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi, 154 – 191.
- Vidén, Sari 2007. Ammattilaisten neuvot vanhemmille. Teoksessa: Nätkin, Ritva (toim.) & Vuori, Jaana 2007. Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino, 106 – 127.
- Väestöliitto i.a. Avioerot. Viitattu 7.2.2014.
http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/parisuhteet_ja_seksuaalisuus/avioerot/
- Väänänen, Riitta 2013. Perheen rakenteen, dynamiikan ja arvojen merkitys lapsen psyykkiselle hyvinvoinnille. Kuopio: Publications of the University of Eastern Finland Dissertations in Social Sciences and Business Studies 68.
http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1271-8/urn_isbn_978-952-61-1271-8.pdf

LIITTEET

Liite 1: Haastattelukutsu

Liite 2: Suostumus tutkimukseen

Liite 3: Haastattelun teemat ja kysymykset

Liite 1: Haastattelukutsu

Haastattelukutsu tukihenkilötoimintaan liittyvään tutkimukseen!

Arvoisa Pelastakaa Lapset ry:n yhteistyökumppani!

Olen sosionomian (AMK) opiskelija Diakonia-ammattikorkeakoulusta ja teen parhaillani opinnäytetyötä, jonka tavoitteena on selvittää yhteistyötahojen kokemuksia Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminnan vaikuttavuudesta. Pysin tutkimuksellani selvittämään myös sitä, miten toimivaksi yhteistyötahot kokevat Pelastakaa Lapset ry:n kanssa tehdyn yhteistyön. Tutkimukseni kohteena ovat kaikki tukihenkilötoiminnan parissa työskentelevät henkilöt Oulun seudulla.

Opinnäytetyöni ohjaajana toimii YTL Tarja Tuovinen-Kakko Diakonia-ammattikorkeakoulusta sekä työelämän ohjaajana Tiina Pikkarainen Pelastakaa Lapset ry:stä.

Toteutan tutkimuksen teemahaastatteluin eli kysyn haastateltavilta heidän kokemuksiinsa liittyviä kysymyksiä, joihin haastateltava voi vastata vapaasti omin sanoin. Haastattelu kestää noin 1-2 tuntia ja se voidaan toteuttaa Sinulle sopivana ajankohtana. Haastattelupaikan voimme myös sopia joustavasti.

Haastattelut perustuvat ehdottomaan luottamuksellisuuteen, ja kaikki tunnistetiedot (nimet, yhteystiedot ym.) muutetaan siten, ettei haastateltavaa henkilöä voida tunnistaa.

Jos olet kiinnostunut osallistumaan tutkimukseen, olethan minuun yhteydessä joko puhelimitse tai sähköpostitse mahdollisimman pian. Haastattelut on tarkoitus toteuttaa huhti-, touko- ja kesäkuun 2014 aikana, mutta ajan suhteen voi joustaa. Vaastaan mielelläni, mikäli haluatte lisätietoa tutkimuksesta tai haastattelusta.

Kiitos jo etukäteen ajastasi ja avustasi!

Ystävällisin terveisin,

Matias Kavalus
Sähköposti: matias.kavalus@student.diak.fi
Puh.: 0405437851
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Uusikatu 46, 90100 Oulu

Liite 2: Suostumus tutkimukseen

SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN

Tutkimuksen aihe:

Yhteistyötahojen kokemuksia Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminnan vaikuttavuudesta

Tämä sopimus koskee Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomian (AMK) oppiaineen piirissä tehtävää tutkimusta. Tutkimuksessa selvitetään yhteistyötahojen kokemuksia Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminnan vaikuttavuudesta. Aineistonkeruu tutkimukseen toteutetaan puolistrukturoitujen teemahaastattelujen muodossa. Haastattelut ovat luottamuksellisia ja kaikki tunnistetiedot hävitetään.

Yhteystiedot:

Matias Kavalus
matias.kavalus@student.diak.fi
P: 0405437851

Sosionomi (AMK)
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Uusikatu 46, 90100 Oulu

Haastateltava:

Annan suostumukseni siihen, että sosionomian (AMK) opiskelija Matias Kavalus voi käyttää haastatteluani opintoihinsa liittyvässä tutkimuksessa YTL Tarja Tuovinen-Kakon ohjauksessa.

Tutkija:

Omalla allekirjoituksellani sitoudun tutkimuksen kaikissa vaiheissa luottamuksellisuuteen. Haastattelussa esille tulevat asiat raportoin tutkimusjulkaisuihin siten, ettei tutkittavia tai muita haastattelussa mainittuja yksittäisiä henkilöitä voi niistä tunnistaa. Äänitallenteista tekstitiedostoja muodostettaessa henkilönimet muutetaan peitenimiksi. Lopuksi äänitallenteet hävitetään.

Paikkakunta

ja

päiväys

___ / ___ / ____

Allekirjoitus:

Haastateltava, allekirjoitus ja nimen selvitys

Tutkija, Matias Kavalus

Liite 3: Haastattelun teemat ja kysymykset

Perheiden haasteet ja tukihenkilötoiminnan merkitys asiakastyössä

1. Mitkä asiat huolestuttavat tämän päivän perheissä?
2. Miten nämä asiat tulevat esille asiakastilanteissa?
3. Onko tukihenkilötoiminta mielestäsi tärkeää?
4. Miten tukihenkilötoiminta näkyy omassa työssäsi?

Tukihenkilötoiminnan tarkoitus ja asiakasperheiden kuvailu

5. Mihin haasteisiin tukihenkilötoiminta mielestäsi vastaa?
6. Mitkä ovat yleisimmät syyt tukihenkilön hakemiseen?
7. Millaiset perheet hakevat tukihenkilöitä?
8. Millainen rooli tukihenkilöllä on lapsen/perheen elämässä?
9. Kuvaile tukihenkilötoiminnan vaikutuksia asiakasperheisiin

Tukihenkilötoiminnan ja ammatillisen yhteistyön kehittäminen

10. Voisiko tukihenkilötoimintaa kehittää? Miten?
11. Miten kuvailisit Pelastakaa Lapset ry:n ja organisaationne välistä yhteistyötä?
12. Miten yhteistyötä voisi kehittää?